آڭ

١٦ نچی صان — ٢٠ نچی آوغوست ١٩١٣ نچی یل

مندرجەسی: بەیرەم [شعر]، واقف جلال — محبت [نثر]، م حنفی — بر منظره عیاض اسحاقی — چیتن مسئله [شعر] آق بابای — عشق طولقنلری [حکایه]، محمد رؤف — طوتقونلر بختی، آ. امشؤیر اسکی — مربیه — [رومان، دوامی]، م رحمی — تاتار خرافاتی بلطر — جیینتق،

رسملر: ماقتانورلق تاتار قزلری بالقان صوغشنده «هلال احمر» شفا خانەسنده یاردملەشکان طوتاشلرمز — «هلال احمر» شفا خانەسنده مجروحلر آراسنده — کافکازنڭ ماتور کورنشلرندن — تیبیردا.

АУЧНЫЙ АРХИВ
НСТИТУТА ЯЗЫКА
ЕРАТУРЫ И ИСТОРИИ
АНСКОГО ФИЛИАЛА
Фонда 130
Описи 1
Дела 7

«آڭ»غه قلملری برله یاردەملەشکان یازوچیلرنی «آڭ» نڭ محبلرینی مشتریلرینی، وبارلق اوقوچیلرینی روزه بەیرمی بلەن چن کوڭلدن قتلیم.

احمد گرای حسنی.

قزان‌ده «ملت» مطبعەسنده باصلدی.

«آك» ژورنالی‌نك حاضرگه قدر اوشبو صانلری چقدی:

١نچی صان — مندرجه‌سی: «آك» (شعر)، ع. تو- توقایف - اوگتله‌رگه کیلدی... (حکایه)، طاشمحمد - آی‌صلو (ئه‌کیه‌ت)، حنفی - بلغارقزی ایله تورك افیتسه‌ری آراسنده رومان (بولغان واقعه)، گ الیاس - شرق یوقلی... (رسمگه دائر)، ف. امیرخان - «قواعد ادبیه» هم «تاتار ادبیاتینك بارشی» (تنقید) ن. خلفین - قیوم ناصری‌خطلری، ش. آلکین - احوال سیاسیه. رسملر: قویاشلی قش کونی - سویه‌می، یوقمی؟ - شرق یوقیسی.

٢نچی صان — مندرجه‌سی: شهاب‌حضرت (شعر)، ع. توقایف - یوقو آلدندن (شعر)، ع. توقایف - برخرابه‌ده.. (حکایه). ف. امیرخان - اچ پوشقانده (حکایه). ع. رحیم - چه‌چه‌ك ایسلری (علم نباتاتدن)، آ. آقلوق اورنبورغ گوبیرناسی مسلمانلری (اجتماعی هم اقتصادی مسئله)، ب. شرف. احوال سیاسیه. جینتق. رسملر: یوقو آلدندن - یار چیتنده - سویکلی جاریه.

٣نچی صان — مندرجه‌سی: خسته حالی (شعر)، ع. توقایف - مربیه (رومان)، ح. رحمی - نصیحت (شعر)، دردمند - آلیسسا (حکایه)، آ، ا. کوپرین - سعادت (نثر)، حنفی - ته‌مه‌کی طارتو طوغریسنده (فنی مقاله)، دوقتور ژیدیمان - ملی قزلر گیمنازیاسی مناسبتیله. ف امیرخان - دنیاطارایا - جینتق. رسملر: آغم صو بویونچه - مینم بختم! - دنیاده طورو چیتن!

٤نچی صان — مندرجه‌سی: داهیگه (شعر)، - طالستوی سوزی (شعر)، ع. توقایف. - دنیاغه کیلدم! (نثر)، - ملتم (نثر)، م. حنفی - مربیه (رومان، دوامی)، ح. رحمی - یاز ئه‌کیه‌تلری (ئه‌کیه‌ت) ع. رحیم - اسق کول (سیاحت خاطره‌لرندن)، علی. رفیقی - آخر زمان پیغمبری طوغدی (مولود مناسبتیله)، ع. عزیز - بالالرغه به‌یره‌م (مولود مناسبتیله)، ف. امیرخان - رامانفلر یوبیلیی وقزان تاتارلری (عمومی مجلسده‌گی تائثرات)، آکچی. رسملر: اونوتلغان کویلر - فاس شاهزاده‌سینك به‌یره‌می - آنا بختی.

٥نچی صان — مندرجه‌سی: اوچیوز یللق تخت به‌یره‌می - رامانف سلاله‌سینك تاریخچه‌سی وبرنچی پادشاه میخایل فیدوروۋیچ رامانف، ع. کرم. - رامانفلرنك تختکه اوطرولری‌هم تاتارلر، ع. عزیز - ناحق جزالانوچی میخایل نیکتیچ رامانف (حکایه، روسچه‌دن ترجمه)، ع. آورغازی صوصانین‌نك فداکارلغی (خلق ئه‌کیه‌تی. روسچه‌دن مقتبس). ع. آلپارف. رسملر: میخایل فیدوروۋیچ رامانف - میخایل فیدوروۋیچ رامانف‌نك تختکه صایلانووی - کاستروما شهرنده میخایل فیدوروۋیچ رامانف‌نك سرایی - بوریس گودونوف - شوکتلو پادشاهمز نیکولای آلیکساندروۋیچ حضرتلری.

٦نچی صان — مندرجه‌سی: شهرت (شعر)، ع. توقایف - سعادت طورسنده (نثر. تتمه‌یردن ترجمه)، م. حنفی - مربیه (رومان، دوامی) حسین رحمی - جمعه کون (حکایه)، ع. سلمان - ادبیات اصوللری و آنك ایشلری (تنقید). - رامانف سلاله‌سینك تاریخچه‌سی (آقتغی)، ع. کرم - گیمنازیه‌می، پریپوتمی؟ هادی آطلاسف - احوال سیاسیه - پاشا غزیته، ژورنال وکتابلر - رسملر: قرق حکایه - خیرلی کیچ! ناپالیون بوناپارت قاهره‌ده قل بازارنده.

٧نچی صان — مندرجه‌سی: تفسیرمی، ترجمه‌می؟ (شعر)، طالستوی سوزی (شعر)، ع. توقایف - تگندن... (نثر)، م. حنفی - مربیه (رومان، دوامی)، حسین رحمی - اونوتلغان‌اوبو (حکایه)، آ. ا. کوپرین - ادبیات‌اصوللری وآنك ایشلری (تنقید، آقتغی)، ن. خلفین - بالقان‌وحشتلری، ش. آلکین - جینتق. رسملر: قریمده تون - حرم سراینده فاجعه وجدان عذابی.

٨نچی صان — مندرجه‌سی: عبدالله توقایف ئولدی... قایغرشو تیلیگراممالری - مرحوم عبدالله توقایفنك ایك صوك یازغان شعرلری: طالستوی سوزی، بوش وقت، مکتب - مربیه [رومان، دوامی] ح. رحمی - تولکی [حکایه]، ع، رحیم - «ملیت»نی نیچك تعریف قیلورغه؟ ع. عزیز. - هنر وصناعتده ترقی - هجو صحیفه‌لری. رسملر: متوفی عبدالله توقایف - قزانده مسلمانلر آراسنده رامانفلر سلاله‌سینك یوبیلی کونلری: یونفسلر میدانده دعا. یونسفلر میدانده خاتونلر.

٩نچی صان — مندرجه‌سی: توقایف وفاتیله مصیبت [شعر]، واقف جلال — توقای‌طوغریسنده ایسکه توشکانلر، فاتح امیرخان — توقایف خلق‌شاعری، ع. رحیم — عبدالله توقایف خاطره‌سی، یعقوب بایبورین — مربیه [رومان، دوامی]، ح. رحمی — اوزولدی!.. [عرب حکایه‌سی]، مترجمی: ی. بایبورین — رسملرمزدن شکایت ایتوچیگه [جواب].
رسملر: محمدعیاض اسحاقف — تونیس‌ده «خواری» اسملی مسلمه‌لر مکتبی. درس وقتی — تونیس‌ده «حواری» اسملی مسلمه‌لر مکتبی، مکتبدن چغش.

١٠نچی صان — موگلی کوی [شعر فخرالاسلام آگی — مربیه [رومان، دوامی]. ح. رحمی — قورقنچ دشمانلر [حکایه]. طاشمحمد — جیر بله‌ن آی [خیالی حکایه]، مترجمی: ع. آورغازی — طاشلرنك ایسلری [علم معادندن]. مترجمی س. رحمنقلی — توقایف ئولم کونکانده، ا. حسنی - قزانده توقایفنی جیرله‌و کونی، آکچی.
رسملر: متوفی شاعر عبدالله توقایفنك کله‌چکین شفاخانه‌سینك ئولکلرگه مخصوص بولمه‌سنده چه‌چه‌کلر آراسنده توشرلگان رسمی - شاعر عبدالله توقایف وفاتندن برکون ئلك - جنازه مراسمی‌نك پچه‌ن بازارندن اوتشی - جنازه، یونسفلر میدانده ملالر طرفندن کوته‌رلووی - دفن ودعادن صوك ع. عصمتی افندینك نطق سویله‌وی.

آڭ

اداره خانه‌سی
قزانده، مه‌سکه‌وسکی اورامده.

ژورنالغه درج ایته‌رگه یبه‌رلگان یازمه‌لرنی (ماتیریاللرنی) ایه‌لری «گانارارلی» یایسه «گانارارسز» دیب بیلگولب یبه‌رسونلر. گانارارلی بیلگولنمه‌گان ماتیریاللر حقسز حساب ایتلوب، یاراقلیلری «آڭ» ده باسلورلر، یاراقسزلری مارکه‌لری بولسه ایه‌لرینه کیری یبه‌رلور، مارکه‌سزلری طاشلانورلر. یازمه‌لر قارا ایله هم امضالر تفصیلا یازلورغه تییش. امضاسز یازمه‌لر درج ایتلمه‌س. یازمه‌لرنك املا واسلوبلرینی توزه‌تورگه اداره اختیارلیدر.

مراجعت اوچون آدریس:

Казань, контора журнла „АНГЪ“.

یازیلو حقی

ژورنالنی ایلتوب طابشرو ایله:

بر یلغه . . . . ۳ صوم — تین.
یارطی یلغه . . . ۱ « ۷۵ «
اوچ آیغه . . . . ۱ « — «
آدریس آلماشدرو اوچون . . . . ۳۵ «

چیت مملکت اوچون:

بر یلغه . . . . ۵ صوم.
یارطی یلغه . . . . . . ۳ صوم.

Такса объявленій въ жур. „АНГЪ“

На оболожкѣ; 2-я стран. на 1 разъ за строку петита 40 коп., 3-я и 4-я страницы 20 коп., (въ страницѣ 2 столбца).

ایکی آطنه‌ده برچغا طورغان ادبی، فنی، سیاسی، اجتماعی، رسملی ژورنال.

۱۶نچی صان. چقدی: ۱نچی شوال ۱۳۳۱نچی یل — ۲۰نچی آۋغوست ۱۹۱۳ نچی یل. ۱نچی یل

НАУЧНЫЙ АРХИВ ИНСТИТУТА ЯЗЫКА ЛИТЕРАТУРЫ И ИСТОРИИ
НАУЧНЫЙ АРХИВ ИНСТИТУТА ЯЗЫКА ЛИТЕРАТУРЫ И ИСТОРИИ
К.130

به‌یره‌م.

بتدی بر یل ته‌ولگی‌نڭ ایڭ مقدس به‌یره‌می،
یبر یوزینه کوکدن اینگان. اوشبو کون، رحمت یه‌می!.
شاو ایته‌لر، اوشبو کونده، اهل اسلام دیڭگزی،
بارسیده شاد؛ بار کوڭل شاد؛ شاد مسلمانڭ یوزی.
سیکرشه‌لر، یه‌ش صبی‌لر، چونکه به‌یره‌مدر بو کون؛
بر الهی نور بله‌ن طولغان جهان - یه‌مدر بو کون.
اشله‌ب آرغان طالی جانلر استراحت ئه‌یله‌لر،
یوزلری کولگان کویی: «به‌یره‌م» دیلر. «به‌یره‌م» دیلر:
ئه‌ی راحت‌صوڭ!... جانغه شادلق؛غمدن آزادلق بو کون،
طوفراق اوستونده بر آز پاکلك بله‌ن آقلق بو کون.
بر خدای نورلاندرا بو کون، قارانغی بنده‌سن،
یرطادر کوزدن عمرنڭ ایڭ قارانغی په‌رده‌سن.
بر سماوی رحمت اینگان، یبر یوزینه اوشبو کون،
بر محبت اینگان، انسانلر کوزینه اوشبو کون.
اول قاریدر یارلیلرغه، مرحمت شفقت بله‌ن،
هر آدم مغرور توگل هیچ، اوز اوزینه اوشبو کون.
تلگه قونغان، بر محبت بلبلی، انصاف ایله،
کوب عقل حیران، مسلمان‌نڭ سوزینه اوشبو کون.

بالقی طورمش، جمله قرده‌شلك، محبتلر بله‌ن،
یاقترا اسلام اچی، دوستلق والفتلر بله‌ن.
کورمیسڭمی؟ یبر یوزینه ایندی جبریل اوشبو کون،
«رحمت حق برله نورلانسون!» دیوب، ایل اوشبو کون.
طن طورا ئه‌کرنگنه، بو دنیا، به‌یره‌م قدرینه،
جانغه راحتلکنی اویلاب، ایسمیدر جیل اوشبو کون.
آلماشنغان توسلی، یاوز جمله تقدیر اوشبو کون،
ایذگو تقدیر برله شاد، هربر خاتون، ایر اوشبو کون.
کورسه‌نه، بو کونگی طورمشده سعادت یالتری!
کوك قویاشن، ته‌ڭریدن آلغان، قارا یبر اوشبو کون.
بار ماتورلق شعرینی انشاد ایته طورمش بو کون،
اهل حسرتنی وقتلی شاد ایته طورمش بو کون.
قسقه سوز: به‌یره‌م کونده کوز صال - اسلام روحنه،
زور آزادلق بار طوفاندن، هر کوڭلنڭ نوحنه.
السلام! ای مقدس، شانلی به‌یره‌م، السلام!
جان بیروچی سینگنه، ای جانلی به‌یره‌م، السلام!
آه، جهانڭ عمری هردم بولسه ایدی به‌یره‌م کبی،
بولسه ایدی، اهل اسلام عمری گل به‌یره‌م کونی!

واقف جلال

محبت

نثر.

اول شاهلر نسلندن ایدی، مین بر کتوچی ایدم. طاولرده، تیره‌ن چوقورلی ییرلرده، قرلرده، یه‌شل آغاچلر کوله گه‌سنده کتو کوته ایدم... اول قیمتلی طاشلر بله‌ن زینتله‌نکان یفه‌ك کییملرده، نورلی یلدزلر سیبلگان کوکلردن چیبه‌رره‌ك، یاقتی قویاشنك بتون ییرنی نورلاندروچی نورلری بله‌ن تیکلاشورگه کوچلی ایدی!. لکن فقیر کتوچینك کوکلینی آنك بای بولووی، آنك فرصتلی بولووی قورقته آلمادیلر: مین ایندی آنی بر کورگاندن صوك سویه‌در ایدم.. اوط کبی قزو طنلرم، چیکسز عالملر کبی ایکسز خیاللرم، یالغزلقده طبیعت توشنده تربیه‌له‌نگان یاشلکم بله‌ن سویه‌در ایدم!..

بر کونی آنك آچق ته‌ره‌زه‌سی توبینه‌مین یاشرون گنه گل چه‌چه‌کلری قویدم. لکن چه‌چه‌کلرم ایکنچی کونی ییرده یاتا ایدیلر. مین امیدمنی یوغالتمادم، طاغی شوندایوق چه‌چه‌کلرنی آثار بوله‌ك ایتدم.. اول دخی چغاروب طاشلادی!..

یوره‌کمده ته‌رنتکچ اوط چاتقیسی طیدم!

بو کونی یالغز اوچراتوب سویگانلکه‌نی بلگرتدم، آنك عجبسنوب گوزه‌للکی تختی اوستندن قاراوینی کوروب آلدنده تزلرمنی چوکدم، چیکسز درجه‌ده سویگانمنی بلگورتور اوچون قوللرمنی آکار صوزدم. یالواردم، اوزمنك کشی ایکانلکه‌نی اونوتوب آنك بر بورتك محبتینی صورادم!..

اول آقرنغه کولدیده‌بورواوب یانمدن کیتدی...

طاش بولوب تزله‌نگان ییرمده قاتوب قالدم، آندن قورقنچلی، داوللردن کوچلیره‌ك حسرت، آچو، اویات بوغازمدن قسدیلر!..

مینی دنیاغه کیترگان آنامغه، طوغان کونیمه، بتون دنیاغه، کشیلرنك امید بیرگوچی ته‌ملی سوزلرینه لعنت اوقوب، مین ایلمدن قاچدم!..

آه، اول چیتده اوتکه‌رگان زمانلرم!.. آچی عذابلردن غیری نرسه بلمه‌دم. یاش صبیلرنك قایغوسز کولولرینه دشمان بولدم، یاقتی قویاشنك یاقتی نورلرینی بترو — یالغز بر تله گم بولدی!.. کشیلرنی کوره آلمی باشلادم هم ئلوکده یاشلکم شادلقلی جرلرینی ایشوتکان طاولرغه کیتدم. لکن یللر بوینچه بر کشی کورمی اوزم ایله کوره‌شده‌عمرمنی اوزدروبده، مین، کویدرگچ محبت اوطلرینی کوکلمده باصا آلمادم، آنلر همان مینی قل یاصاب میمم فائده‌سز، آنلردن قوتلورغه طرشولرمدن کوله ایدیلر!.. مین اوزمدن اوزم قاچارغه تلی ایدم، لکن بو ممکن بولماغاچ ییرگه یاتوب، قارا ییر ایله حسرت یاشلرمنی قوشوب جلی ایدم!..

برکیچنی قویاش آقتق نورلری ایله طاو باشلرینی قزارتوب بایورغه حاضرله‌نگان وقتده کوکلمه قایغولی محبت نورلری بیگره‌کده کوچه‌یوب کیتوب، مین ایرکسز جرلی باشلادم... یالغزلقده طووب آچی حسرت اچنده تربیه‌له‌نگان موکلارم، صاغش طوغروسنده سویله‌گان جرلرم یوره‌کمنی یاروب کیتدیلر. طاووشم طاو آرالرینی یاکغراتوب، تیره یاغمده‌غی طاشلرنك مینم آغر عذابلرمه قرداشلك حسلری بله‌ن امطولی جوابلرینی ایشتدردی!.. کوکلمده یکللك پیدا بولدی... ایندی مین کشیلر آراسینه، طوغان ایلمه قایتورغه‌ده قورقمی ایدم، لکن قایتقاچده جرلرمنی قویماغان سیبلی خلق آراسنده تیز زمانده اسمم طارالوب کیتدی. مینی بلوچی، طانوچی بولمادی، هم شوکار کوره «صاندوغاچ طاووشی» دیب اسم بیردیلر. بایرام کونلرنده جرلرغه چاقرا باشلادیلر. مین بارا ایدم، جرلی ایدم، هم دانمنی آرتدروب قایتا ایدم...

بر زور بایرام کونی مینی شاهلر سراینه چاقردیلر!.. یوره‌کم کشی قولینه ئله‌کگان قوش یوره‌گی کبی تیبه ایدی. مین نیچه یللر اچنده یوره‌کمنی محبت اوطلری ایله کویدرگان ذاتنی کوره‌چکمنی بله‌ایدم!.. چاقرلغان قوناقلر قارشوسینه باروب کرگاچده کوزلرمنی کوته‌روب قارارغه بر آز وقت باطرچیلق ایته آلمی طوردم. لکن جرلرغه قوشونی ایشتکاچده کوکلمده‌گی جراحتلرگه آچلورغه رخصت ایتوب باشمنی کوته‌ردم!..

قارشمده «اول» اوطره‌ایدی...

یوزی طنچ. کوزلرنده صالقونلق کوردم...

یوره‌کمنك اوزلگان وقتلرنده طامغان قان طامچیلرندن تزلگان جرلرمنك برسینی جرلاب آلوب کیتدم. نیندی آچی حسرتلی کورگان بولسم، همه-

سینی حسی جرم بلەن سویلەدم، یورەکمنك هەه عذابلرینی موڭلی طاووشلرم ایله دنیاغه چاچارگه طرشدم. طڭلاوچیلرنڭ یورەكلرینی تترەتورگه بار قوّتەنی صرف قیلوب قارادم!..

جرلاب بتکاچ جرلرمنڭ اوطنی یالقونلاندرغان ذائقه قارادم، آثار هم تأثیر ایتکان ایدم: کوزلری اویغانوب یوزی بر آز آغارو ب میڭا تکەلەب قاراب طورا ایدی!..

طاغی جرلی باشلادم... مین «سویدم» دیب اوزلوب ئەیتکان اورنلرده «آنك» یوزلری بر آغاروب بر قزاروب کوڭلندەگی آچی کورەشنی کورسەتە ایدیلر... مینم کوکرەشوب اوطورغان گوزل چەچەكلرگه، جروچی اوچقون قوشلرغه جلاب کوڭلمنڭ حسرتلرینی سویلەومنی ایشتوب «اول» چدی آلمادی، «یتەر!» دیدی، مین چغوب کیتەرگه بورچلی بولدم..

ایکنچی کونی اویمده اوطروب طورغانده کوتمەسدن «اول» کیلوب کردی!.. مینم کوز آلدلرم قارانغیلانوب کیتسەلرده اوزمنی طیدم هم توبەنچیلك بلەن باشمنی ایوب:

— بیورڭز! — دیدم. «آنك» کوزلرنده مین بووقتقەچه کورمەگان اوطلر قابنوب کیتدی. سویلی باشلاغانده طاووشی قالتری ایدی:

— مین سینڭ کم ایکانڭنی بلمیم، سین عجایب جرچی!.. سینڭ جرلرڭ مینی اسیر قیلدیلر، یورەکمده بوڭارچه طیماغان حسلرنی اویغاتدیلر، اوطلر یاندردیلر. مین سویەم سینی، سویەم! ایشتەسڭمی؟ ...— دیدی.

«آنك» آرتق سویلەرگه طاووشی یتمەدی، اول سوزینی بولدی... مین اوز اوزمنی طیمی:

— اوزڭ یاندرغان اوطقه اوزڭ طابناسڭ!

مین سینی سویمیم.. — دیدم!..

مین آلدادم، مین آنی اوّلگیدنده آرتق سویه ایدم، لکن حاضر قارشمده مین سویگان ذات توگل، اول گوزل کوینه گوزللکینڭ تختندن توشکان ایدی!..

مینم سوزلرمنی ایشتوب اول هوشسز بولوب یغلدی...

مین ایکنچی مرتبه ایلمدن قاچدم، ایندی بویولی هیچ قایتماسقه قاچدم!..

م — حنفی.

بر منظره

اوزلرینڭ کوبدن بیرلی کویلی طورغان کویینی ازولرندن رضا بولماغان کبی، آطلر طوقتاب، قڭغراولرینی آچولی‌غنه شلتراتوب قویدیلر. اورطەدەغی آطنڭ، بتون تەنینی آق کیندر بلەن یابقان کبی بیزەکلەنگان بەزلردن آیرلوز اوچون بتون اعضالرینی حرکتکه کیتروب قویدی. طاغی قڭغراو شالتراب کیتدی. یاندەغی آطده کرفکلرینه قاتقان قارلردن آزادلانور اوچون طرشوب طرشوب باشینی جوگەنڭ قایشلرینه اشقی باشلادی.

بیتلری، باشلری قارغه بویالوب، ئللەقایا قار قاتقان کرفکلری آرتندەغی کوزلرندن بر نرسەسی کورنمی طورغان احمدی آبزیده آط باشندن سیکروب توشوب زور بیەلەیلر بلەن چکمەنینی قاغا باشلادی؛ زورغنه صاقالینی، نچکەگنەمیغنی، اوزون کرفکلرینی، ویوزلرینی ئەرچی باشلادی. بوزلر بیك کوب طورورغه نیتلەنوب قویغان کبی میقلر، صاقاللر، کرفکلردن آیرلماس اوچون، بونلرنڭ یاردملرینه صغنوب آنلرغه چنلاب یابشقان کبی هر برسی چمتدره طورغان آورتو بلەن ئلی صاقال بورتگینی، ئلی میق بورتگینی اوزلری برله آلوب چقدیلر.

احمدی آبزی کوزلرینی آرچوب بتروب یاق یاقغه قاراغاچ، چانانڭ آرتنده، صارق طلوب، تەوەکەل بورك کیوب، بیتلرینه، موینلرینه شارف اوراغان یاش ملاغه کوزینی صالدی. آنڭ قارا تەوەکەل بورگی، شارفی، طارغنه ایتدروب طلوب یاقاسینه طوتقان قاماسی، یاڭاغنه چغوب کیله طورغان قویی‌غنه میغی سیرەك گنه چقغان قوڭغرتراق صاقالی، دوغالانوب ماتورلانوب طورا طورغان قاشی، اوزون کرفکلری هەمەسیده برگه طوتاشوب قار بلەن قابلانغانغه، اول یاش ملانڭ یالتراوقلی کوزینی‌ده توگەرەك گنە ماتورغنه آوزینی‌ده کوره آلمادی. اول بر آز قاراب طورغانڭ

ماقتانورلق تاتار قزلری.

بالقان صوغشنده «هلال احمر» شفا خانه‌سنده یاردم ایته‌شکان طوتاشلرمز.

صوڭنده یاش ملانڭ قیملدانماوندن بو-قلاغانینه حکم ایتوب «ملا! ملا!» دیب آنی اویاتاباشلادی. چانا باشنده‌غی، کشی‌دن بته‌ر قارغه مانغان بوقچه‌غه اوخشاغان ملا سلکه باشلادی. اول دورت آیاغینی‌ده به‌یله‌ب قرقورغه صالنغان صارق کبی اوزینڭ شولای جبلر بله‌ن به‌یله‌نوب حریتنی آلنووینه رضا توگللگینی بلگورتور اوچون بتون کوچی بله‌ن طپرچنورغه‌تله‌سه‌ده شفقتسز جبلرنڭ ایرکسز ایتووینه آبدراب قالغان کبی، بوده اوزینڭ بتون ته‌نینی، بتون اعضاسینی باصا طورغان آور طلوبلر، چورنالغان یورغانلر، آستقه باتوب توشکان اورنلرغه قارشی بر اش اشله‌رگه کوچی یوق کبی ایکانینی بلوب، بتون کوچی بله‌ن سلکنه باشلادی. قولی بله‌ن اوستنده‌گی یورغانینی آلوب طاشلا-مانچی بولوب، آنی اوستری باشلادی. شول اوینی فعلیتکه چغارور اوچون یوقودن یاڭاغنه اویانغان کوزینی آچدی، کوفکلرینه قاتقان بوزلر یارغندن آثار آزغنه یاقی کورندی. اول چنلابراق قاراب طاك آتقانی، یوقمینی بلورگه طرشساده، آنیده آیرا آلماغاچ «احمد آبزی طاك آتدیمی؟» دیب صورادی. آوزینڭ سلکنگان وقتنده اول میغینڭ، صاقالینڭ، شارفینڭ، طلوب یاقاسینڭ جیئوسینڭ برگه یا بشقانینی حس ایتوب بتورورگه اولگوره آلمادی، صو آستندن چقغان کبی گورله‌ب کیله طورغان اوزینڭ طاووشی اوزینه ایشتلدی. اول اوزینڭ صاقاللری، میقلری، طلوبلری، شارفلرینڭ برگه قوشلولری حقنده اویلارغه طوتوندی. مدرسه‌ده هر نرسه‌گه اوزنچه معنی بیرورگه اویره‌نگان باشی بو میقلر، صاقاللر، طلوب قارلرینڭ همه‌سینی‌ده شاکردچه مجموع من حیث مجموع‌غه‌صاناب شول مجموع من حیث مجموعسینی آلوب طاشلیسی، اوزینی شونلردن آزادایته‌سی کیلدی، اول طاغی سلکندی،

احمدی آبزی ملانڭ طورا آلماغانینی بلوب، آنی یورغانلرندن آیروب، طورورغه یاردم ایتدی. ملا طوروب باصدی. آنڭ بتون ته‌نندن ئلله نیندی الکتریك توگی کبی بر صالقون آغو اوتدی. اول

ماقتانورلق تاتار قزلری

«هلال احمر» شفاخانه‌سنده مجروحلر آراسنده.

احمدی آبزینڭ یاردمی بلەن چانادن چغوب، صاقاللرینی میقلرینی، طلوبلرینی برسندن برسینی آیرا باشلادی. کوزلری یانینه اویولگان قارلی طاولرنی یمره باشلادی. احمدی آبزی آنڭ اوستنده‌گی قارلرنی قاغا باشلادی. اورطه‌ده‌غی آط طاغی سلکنوب قکغراونی سلتراتوب قویدی. ملا قارلردن قتلوب کوزلرینی آچوب قارادی. آنڭ کوزلرینه جه‌ی کونلرنده صو بویلرنده آغارتور اوچون یاشل چیره‌مگه جایلگان کبی صوزلوب یاتا طورغان، بورلوب بورلوب کیتکان طارغنه یول کورندی. آنڭ اوزونلغی، آنڭ کوزندنده یوغالوب اورمانغه کروب کیتووی ملاغه مدرسه‌ده‌گی کیچه‌گنه مناظره قیلوشقان تسلسلنی خاطرینه توشوردی. اول «ایو تسلسل شولای تزلوب کیته، لکن تسلسل الی غیرالنهایه کیته، بو یول بر آولغه باروب تره‌له، بو یولغنه ابندی» دیب قویدی. همده اوزینی آلورغه کیلگان احمدی آبزینڭ شول تسلسلنی بلمه‌وینی خاطرینه کیتروب، اچندن گنه آندن کولوب مایاقلرغه قاری باشلادی. آنلر جای کونی اومارطه قابقاچینه صرغان ایل کبی بوتاقلرینه صرلغان قارلر بلەن ماتورلانولرینه هوالانوب قاراغان کبی، بونلرنڭ قارغه باتوب یتولرندن کولگان کبی بولدی.

اول آنلردن کوزلرینی آلوب آلغه تابا قاری باشلادی. آنڭ کوز آلدینه یراقغنه بر یرده ئلله نیندی قاراویوملرندن توتون چقغانی، همده شول توتونلرنڭ بیك هوالانوبغنه یوغاریغه تابا منوب کیتولری کورندی. اول آولنی کوره، اول توتونلرنڭ چغا طورغان یرلری بوندن قاراویومی بولوب کورنسه‌ده، قاراویومی توگل، اویلر ایکانی، همده جلی اویلر ایکانلگی خاطرینه توشدی. آنڭ بتون تنلری شول، جلی اویده بولاسی کیله، شول جلی اوینڭ توررنده اوطراسی کیله، شول میچی چتر — چتر ایتوب یانا طورغان اوینڭ سه‌کیسنده زور صاماوار یانده، تملی قاینار چای اچه‌سی کیله باشلادی. اول شول اویغه طوقتاب «احمدی آبزی بو آولغه کره‌مزمی» دیدی. احمدی آبزی شول آراده آطلرنڭ کوزلری یانده‌غی بوز بورچاقلرینی ئه‌رچوب ماتاشقان یرندن بورلمیچه‌غنه «خدا یازسه کرورمز» دیدی. احمدی آبزینڭ بو سوزی ملانڭ اوقوغان «تقدیر» مسئله‌سینی خاطربنه توشورسه‌ده، اول آنڭ باشندن بیك تیز اوتوب کیتوب باباغی چای یانینه باروب، آنده‌غی صاماوارنی، یانینه قاینار قیماق، بر

صاووت بالنی کیترو اویی بلەن مشغول بولدی. اول کوبدن بیرلی شوندی خیالی اویلانولردن لذة آلغانغە، خیالی بای بولولردن شادلق کورگانگە، خیالی آشلردن طوق بولغان کبی بولوب کیتکانگە، بو خیالی قاینار قیماقلی قاینار چایدن‌دە یلنوب کیتکان کبی بولدی. آنڭ یاش کوڭلی چای‌دن صوڭغی نرسەلرنی اویلی باشلادی. اوی خواجەسی‌نڭ قزی بولووینی، قزینڭ ماتورلغینی، شونی کوروینی، بولغان کبی ایتدروب قویوب فرضغە چومدی.

آط یاندن کیلوب یتکان احمد آبزینڭ «ابرتە نمازغە اولگورە آلساق یارار ایدی» دیگان طاووشی آنڭ فرضینی بولدی، اول «آطلرنی قوا توشەرگە کیرەك اولگورورمز» دیدی، همدە کوزی بلەن توتون چغا طورغان ییردن منارە ازلی باشلادی. ئللە نیچە بیگایوب بیگایوب، قاردن طونلر کییوب طورا طورغان قویی سیرتمەلری آراسندە، اول، قاربلەن اورتلگان جوانغنە بر نرسە کوردی. کوتەرلوب یتمەگان قارانغیلق، آنسزدە جوان منارەنی طاغی بر قات قارانغیلق بلەن قابلاب، آنی بیك درفا، بیك ایلەمسز کبی کورسەتدی. ملا کوزینی بیك اوزاق تگوب قاراب طوروب، مینمدە اوز محلەم بار، اوز مسجدم باردیب اویلی باشلادی. اوینی صوزارغە اولگورە آلمادی، احمدی آبزی «اوطور ملا!» دیب آنڭ اورنینی رەتلی باشلادی. ملا اوطوردی، آطلر قوزغالدی. ایکی قڭغراودە برسندن برسی قالشماسقە طرشقان کبی طرشوب شالترارغە طوتوندیلر. چانا یولنڭ ئلی بر یاغینە توشوب، ئلی ایکنچی یاغینە توشوب شول قار دیڭزندە یوزە باشلادی، آنڭ طولقونلری بلەن بر منوب بر توشوب، بورمالانوب بورمالانوب تگی توتونلر، تگی اویلرگە تابا چابا باشلادی.

مونە اورنی توشە باشلادیلر. احمدی آبزی اوزون ایتدروب «های، ئلەلەلە!» دیب قچقروب اوزون چبرقیسینی بوطاب قویدی. آطلر طاغی قوتلەندیلر، قڭغراولر قزولق بلەن سوزینڭ یارطیسینیغنە ئەیتوب سویلی طورغان کشی شیکللی طاووشلرینڭ یارطیسندەغنە بولب قالا باشلادیلر. ملانڭ بیتینە قوری قار جیلی کیلوب بەرلوب، آنڭ صالقون بیتینی قتقلی باشلادی. هوالی ماياقلر برەم برەم بونلرنڭ آرتلرندن قالا باشلادیلر.

مونە کینەتدن کبی بونلرنڭ کوز آلدلرینەقارلرغە اورتلگان آغاچلر؛ قارلر بلەن باصلغان بورالر، سیرەك سوراقیغنە قاردن باشینیغنە کورسەتوب طورا طورغان طاشلر بلەن طولغان زیارت کورندی. بونلرنڭ موڭ آغاچلری، قارغە بویالغان بورالری، قار آستندن قاشینی طققان طاشلری همەسی ملادن دعا کوتەلر، قرآن امید ایتەلر کبی کورندی. شول یاشل طاشنڭ بیزەکلری، شول یاشل نارطنڭ قاردن قورقمی طورغان یاشل یافراقلری، شول قونارغەدە اورنی یوق یالانغاچ یازقنڭ کوکگە تابا قاراغان اوچلری همەسیدە «یە یاڭا ملا، بزنیدە اونوتمە!» دیگان کبی بولدیلر. اول بونلرنڭ کوڭللرینی طوتورر اوچون کبی آقرتنغنە طاووش بلەن قران اوقورغە طوتوندی. احمدی آبزی قارت قلاقلری بلەن، بیك اخلاص برلە طڭلی باشلادی. آطلردە شونی طڭلاغان کبی چابولرینی آقرنلاتدیلر. قڭغراولردە شول طاووشنڭ طولماغان ییرلرینی طوترور اوچون کبی موڭغراق ایتدروب صوزوبراق شالتری باشلادیلر. چانادە انصافقە کیلگان کبی یولنڭ ئلی بر طرفینە، ئلی ایکنچی طرفینە سیکرمیچە اورطەدن‌غنە موڭغنە صزغروب بارا باشلادی.

قرآن بتدی، دعا قیلندی. احمدی آبزی طاغی «ئەی یای» دیب قچقروب چبرقیسینی بوطی باشلادی. طاغی آطلر کوتەرلوب کیتدیلر، طاغی قڭغراو طاووشینی بوزدی، طاغی چانا یولدەغی بر قاغالماسندە قالدرورغە قزغانغان کبی ئلی بر یاقغە، ئلی بر یاقغە سیکرە باشلادی ملانڭ بیتینە طاغی صالقون جیل قوری قارسیلە باشلادی.

توتونلر یاقنلاشدی، تەرەزەلردن گورلەب یانا طورغان میچلرنڭ اوطی کورنە باشلادی. قلاقغە آبزاردەغی موڭری طورغان صییر طاووشی، ئللە قایدن قچقرا طورغان کجە طاووشی ایشتلدی. آطلر طوقتادی.

عیاض اسحاقی.

چیتن مسئله

دوست دیلر، دوستم دیلر، دوستـگ دیلر،
اول تگی دشمـان وبو دوستم دیلر،
یوق چیشالماسسز چیتن بو مسئله،
دوستنی بیت اورلق چه‌چب اوسدرمیلر.

آق بابای.

عشق طولقنلری

حکایه

محرری: محمد رؤف. [۱] مترجمی: ع. آلپارنف.

گوهرنڭ کیلگانینی خبر ایتکان چاقده، لطفیه خانمده یورورگه چغارغه تمام حاضرله‌نوب بتکان ایدی اینده. اول اوزینڭ بیزه‌نو اسبابلری بله‌ن طولغان بولمه‌سنده، کوزگی قارشوسنده اصپایلانا، اصپایلانا پیرچه‌تکه‌لرینی گنه کییوب ماتاشا ایدی.

اول گوهرنی اوزی بله‌ن کیمه‌ده یورور اوچون چاقرغان ایدی. بوکون آنڭ یوزنده هم کوزنده ئلله نیندی شادلق کورنه، قایقده کیفله‌نوب یورولرنی ایسه‌بله‌ب جلمایا ایدی.

اول گوهرنڭ ده شولای اوزی کبی کیفلی هم شاد بولووینی کوته ایدی، لکن ایشکدن آنڭ اویلاغانینه تمام خلاف بر صفتده، آپپاق یوزلی، عادتده بولماغانچه قایغولی کورنشلی بر خانم کیلوب کردی. لطفیه خانم گوهرنڭ بو درجه‌ده کوتولمه‌گان قایغولی صفتده بولووینی کورگاچ، بر آز قورقنوب کیتدی.

— نیشله‌دڭ؟ نی بار؟ الله‌حقینه... دیب آنڭ قوللرینه یابشدی.

گوهر بر سوزده ده‌شمی، کوچکه کوچکه گنه اوزینی جلاودن طیوب طوتا ایدی. لطفیه صبرسزلانوب، آخار نی بولغانینی طاغی صورادی. گوهر حالینی ئه‌یتورگه تله‌سه‌ده، بولمه‌نی جییوشدرا طورغان خدمتچی بارغه طوقتالوب طورغان کبی کورنه ایدی. لطفیه خانم بونی تیزگنه سیزنوب آلدی‌ده، خدمتچی‌گه بولمه‌دن چغوب طوروغه قوشدی. اول‌غنه چغوب کیتکان ایدی، گوهر، بیتینه یاولغینی قویوب جلارغه طوتوندی. لطفیه خانم:

— الله حقی اوچون ئه‌یتسه‌نه! نی بولدی سیڭا، گوهر؟ مینی یاراتسه‌ڭ، ئه‌یت میڭاده... - دیب یالنا باشلادی اول بر قولی بله‌ن گوهرنڭ بیتینی آچارغه‌ماتاشا بر قولی بله‌ن آنڭ قولندن طوتوب قصا ایدی.

ئلله ایرڭ فلان سیزدیمی؟... ئه؟ - دیب ده صوری. ئلله بر بر فاجعه بولدیمی ایکان، ایری طلاق ایتدیمی ایکان ئلله... دیب قورقا ایدی. اول صوراغان صاین گوهر طاوشینی نغراق کوته‌روب، اوکسوب اوکسوب جلی ایدی. اوزی جلاغان آراده:

— یوغالدم، بتدم، اینده‌ی بارده بتدی! آه، بلسه‌ڭ آخرتم، بلسه‌ڭ ایدی... بارده... بویولی بتونله‌ی‌بتدی! دیب سویله‌نه، جلاب ئه‌یتکانگه کوره سوزلری بولنوب، بولنوب چغا، طاماغنه ئلله نرسه طغلا ایدی. آخرده تمام کوز یاشینه بویالوب:

— آه، یه‌ر، جلیم، یه‌ر، جلیم ئلی... بلمیسڭ، ئوله‌م... البته... - دیدی.

اینده‌ی لطفیه‌ده صوراو. کوچله‌ونڭ، تأثیر ایتمه‌وینی آڭلاب، قولینی آلدی. طاغی بر آز طورغاچ:

— سویله‌سه‌ڭ نی بولا اینده‌ی. جانم؟ بولای میڭاده قین بولا ایچ. نی بولدی، ئه‌یت ئلی، آڭلات ئلی... دیب طاغی صورادی.

اینده‌ی بویولی گوهر خانمده، جلاوندن بر آز باصلا توشکانگه کوره، طوتلغا طوتلغا سویله‌رگه طوتوندی. شولای‌ده ایکی سوزنڭ برسنده سوزینی طاشلاب زارلانورغه طوتونا ایدی.

بوخانم یکرمی بیش یاشلرنده گوزه‌ل یوزلی،

زيفا بويلى، صاريراق قوڭغرت چاچلى. ئلله نيندى بر عشق اوطى بلەن يانا طورغان خاتون ايدى، لطفيه ايسه، طومراب طورغان قارا كوزلى، صزلوب طورغان قارا قاشلى اوطوزلرغه ياقنلاب كيلگان بر خانم ايدى. اول تگى عشق اوطى بلەن يانغان خاتونغه يارطى مرحمت قاتش كولكى بلەن قارى ايدى. تگى همان سويلەنە:

— آه، بتدى ايندى طاغى برده كورشه آلامز... هيچ، هيچده. برده، اصلا... آڭليسڭمى؟ بو كون ايڭ آقتغى‌سى بولدى،. هيچ بر سيبسز، هيچ يوق... آه بلسەڭ... آنڭ ايندى مينى چنلاب سويمه‌گانينى باشدوق، آڭلاغان ايدم، اول بولاى، قرق اوچون گنه يورى ايدى... مين ديوانه كبى آنى چنلابوق سويدم. اوف، نيگه سويدم؟ لطفيه‌م، جانم، نيگه بو ديوانه‌لقنى اشله‌دم؟

لطفيه گوهرنڭ قولندن طوتوب:

—نى اوچون، نى اوچون آچولانشدڭز؟... برده يوق اوچون بولماس ايندى نيچك بولسه‌ده. بره‌ر سببى باردر. نى اوچون، ئه؟ ديب صورادى.

نى اوچون مى؟ قورى تيلىلك... ايمش، مين آنى ياراتميم... كوره‌سڭ بيت ايندى اوزڭ، اول‌ده كوره، مين آنڭ اوچون ئوله يازام... مينى سويميسڭ ده، مينى سويميسڭ ديب يوده‌ته، اوچراغان صاين گل شونى طرقى.مين آڭار اوزمنڭ نيچك سويگانمنى آڭلاتاآلميم. مونه مين بوتون راحتمنى، بوتون نرسه‌منى آڭار فدا ايدم، ميندن طاغى‌نى تلى طورغاندر ايندى... قايچان طورى كيلدى شونده، اوچراغان قورقنچلرغه قاراميچه, آنده يوكره‌م... اول‌غنه يتمه‌گان كبى، «سين مينى سويسه‌ڭ، كونده كيلور ايدڭ... كم بله، سين‌ئلله نيلر اويلى طورغانسڭدر!» ديب مينم يوره‌گمه اوط ياغا. آنط ايته‌م، قولمدن كيلگان فداكارلقنڭ بارن‌ده اشليم، ئه اول همان طنچسز، همان اشانمى، همان، همان... كشى بر برندن بزه باشلاسه، بارده بته ايندى. قايسى، بر اوچراشقان چاقلرمزده طوتاش اوبكه‌له‌شوبكنه. شلته‌له‌شوبكنه وقتنى اوزدرامز: اول پوچماقده زارلانوب، اوبكه‌له‌ب اوطرا؛ مين آنڭ يانينه باروب، «جانم، نيشليسڭ؟ مين سينڭ اوچون ئوله‌م‌له باصا...» ديه‌رگه طارتنوب اوطرام. مينم اورنمده سين بولسه‌ڭ، نيشله‌ر ايدڭ، بلميم مينم وقتم يوق، ئه اول مينى يانده اوزاق طوتاسى كيله. «سين‌ده مينى ياراتسه‌ڭ، شولاى بولور ايدڭ!» دى.... طاغى ئلله نيلر، ئلله نيلر!.. آه، لطفيه قايم، ايكى آى ايندى، نيچك يانغانمنى‌بلسه‌ڭ.....

اول شونده يتكاچ، طوقتالدى. ايندى كوز ياشلرى آزراق كيبه باشلاغان ايدى. لطفيه آڭار يارم كولكى قاتش مرحمت بلەن قارى، آنڭ قوللرندن طوتوب قصا ايدى:

— صوڭ، سين آڭار بارنده، بارنده آڭلات، سويله.. ديدى.

— بو ممكن توگل، اول سوزنى آڭلاسى‌ده كيلمى، مين ئه‌يتكان صاين اول قزاغه بارا: «اگر سين تله‌سه‌ڭ، سين سويسه‌ڭ اوزڭ ده شولاى تله‌ر ايدڭ، سويميسڭ — مونه اش شونده!» ديب يوده‌ته. قايسى كونلرنى، آنڭ تلەونچه كيچكه چيكلى يانده قالام، آنده‌ده رضا بولمى، تونى بويى اوز يانده قالدرورغه تلى. ئلله نيلر اويلى، ئلله نيلر طورسنده ميڭا آقل اويره‌ته... بونى شولاى، شونى بولاى ايته‌رسڭ، تگيله‌ى ياخشى بولور...» دى. عجب ايندى مونه... مينم ايركسز ايكانمنى اويلاب‌ده قارامى. برنچى مينم ايرم بار، آندن آرى قهر صوقغرى، ياوز بر قائن آنام بار... شول بلالرنى جروب چغوب، آنڭ بلەن كورشور اوچون، نيندى آورلقلرده نيندى حيله‌لر ئوتكه‌ره‌م، اول آنى توشونمى... سويلى باشلاسه‌ڭ، بيگرك‌ده طوزوب كيته... ئلى بو كون مونه شول چاقلى اينه‌لدى، شول چاقلى به‌يله‌ندى، توزه‌رگه گنه‌ده حالم قالمادى: سين، ديم، مينى خراب ايته‌رگه ماتاشاسڭ بيت، ديم، آندن آرى مين اورامده سويره‌تلوب يورورگه قاليمنى؟ ديم. آه، جانم، اوف... شول حدلى چيت كشى بولوب كيتدى، شول حدلى... اى، كورسه‌ڭ... ئه‌يتورسڭ، قرق يللق بر دشمان ايندى مونه. ايكى ساعت ئلك گنه قوچاغنه آلوب، ئلله نيندى ماتور سوزلر سويله‌گان كشى، ايندى بتونله‌ى صووندى، سورلدى. گويه بر جانوارغه ئه‌يله‌ندى. «ئه‌ليگه چاقلى سزنى يوقغه بورچوغانم اوچون عفو ايتڭز، خير ايندى بولاى بولغاچ نى كيره‌گى بار؟ مين ايندى، اول مينى ياراتا، سويه ديب اويلاب يورى ايدم، خاتونلر بارده شولايدر ايندى. بو ميڭا ياخشى سبق بولدى ايندى...» ديگان كبى آغولى سوزلر سويله‌ب يانمدن طوروب كيتدى‌ده باردى. مين ايزلوب، يوغالوب، اورنمده قاتوب طوردم‌ده قالدم. مين: «يوق، طوقتا، جانم، نهاد، والله بالله آلاى توگل، سين بلميسڭ، بولاى يارامى، مين‌ده بيت سينى تليمن، سينڭ بلەن بونده بر ايكى ساعت اوطرشوراوچون نيچك جان آتوب يورگانمنى كورميسڭمنى؟» ديب ئه‌يتورگه تله‌سه‌م‌ده، بولدرا آلمادم..، چونكه آوز آچوب بر سوز ئه‌يتورلك‌ده حالم قالماغان ايدى. تمام حالدن طايغانچه قينالغان كشى كبى بولغان ايدم... آه، نيلر طاتودم، نيلر..؟

حالینی سویله‌گان صاین گوهرخانم بر آز طنچلانغان صمان بولا ایدی. ایندی سوزدن طوقتالدی. شولای‌ده ته‌نی بر آز قالترانا ایدی. آخرده اول ایده‌شینه قاراب:

— سین بو اشکه نی دیب ئه‌یته‌سڭ ایندی؟... دیوب صورادی.

لطفیه ملایم بر صوره‌تده کولوب:

— بارده بالالق... بر چناباق صوده‌غی طولقن... یاری، چناباقده‌ده بولماسون، طاباقده‌ده، زور بر صوده‌غی طولقن... مونه نرسه: درستینی ئه‌یتکانده مین سینڭ بو اشڭنی بر آز بالالرچه ایتوب کوره‌م... شولای‌ده عشقنڭ لذتی شوندی قچقرشلرده، شوندی اوپکه‌له‌شولرده، شوندی ئه‌رنشولرده بولا... بونی صبی بولماغان کشی، البته بله ایندی. بو کوز یاشلری، بو قچقرش، بو شاوشولر اوپکه‌له‌شلر بولماسه، عشق چن عشق بولمی، هیچده لذتسز، ته‌مسز بر آوروغنه بولا اول... سین ئلی بونی تجربه ایتوب کورمه‌گانگه آرتق آچق آڭلی‌ده آلمیسڭدر. اگر شوندی قچقرشولر جان اوزشولر بولماسه، عشق بر نیچه کونگه‌ده بارمی، بته، سونه‌ده کیته... آه، سین بلسه‌ڭ ایدی، عشق بیت اول بیك نچکه، بیك تیز بته‌رگه طورغان بر چیر اول... اول سونوب بارغان چاغنده شوندی قچقرشلر اوپکه‌له‌شلر بله‌ن گنه جانلانوب کیته... مینمچه عشق چن عشق بولسون اوچون شوندی ئوزولمی طورغان طولقنلی بولورغه تییش. چونکه بونلر بولماسه، عشق ایکی کون اچنده ایڭ عادی بر اش کبی بولوب قالا؛ خانم وطوتاشلر، «حب نفسلرینی زیتله‌ب طورغان معشوقه‌لك درجه‌سندن عادی بر خاتون درجه‌سینه توشه‌در... آڭلادڭمی؟ بو سینڭ زارلانغان نرسه‌لرڭ عشقنڭ نازلری، نیازلری، لذتی بولا؛ بولار بولماغانده ایڭ چن عشقلرده ته‌مسز، طوزسز بر نرسه بولوب قالا...

گوهر خانم بو سوزلرنڭ درستلگینی بلوب، بر آز طنچلانا توشدی‌ده، یلمایوب:

— یاری، شولای‌ده بولسون، آنده‌ده بز ایندی طاغی کورشه آلمیمز... مین ئه‌یتدم بیت سیڭا، بوکون آقتقی کوروشومز دیب...

— آنی‌ده بیت ئلله کم سویله‌مه‌گان، قارارمز! سینی، ئلله اولمی؟ سز ایکڭزده بر برڭزگه به‌یله‌نشوب بتکانسز ایندی، بو طوریده برڭزگه‌ده اشانوب بتوب بولمی... ایکڭزده بر برڭزنڭ قوچاغنده شول حدلی بخت وسعادتلر اچنده قایناڭزده ایمش، شونلرنڭ لذتینی تیزگنه اونوطوب آیرلشورغه ایمش! اول بیك تیزگنه بولورغه ممکن‌ده توگل ایندی... آڭلیسڭمی، جانم؟ بر عشق نی چاقلی قین-آقرن باشلانسه، اول شول چیکلی قین بوزولاده... بونی‌ده مین ئوزم تجربه ایتوب بلوب ئه‌یته‌م... مین حاضر آنط ایتوب ئه‌یته آلام، که سینڭ یوره‌كڭ حاضر نیچك ئه‌رنیسه، آنڭ روحی‌ده شول قدر عذابلانادر... عقلی باشنده بولسه، اول سینڭ کبی بر اصل ذاتنڭ قولغه بیك آنصات‌غنه توشمه‌گانینی بلوب، سینڭ قدرڭنی بلور...

مونه حاضر یورطڭه قایتقاچده، آندن سیڭا بره‌ر اشانچلی کشی آرقلی خطده کیلور؛ اول سیندن اوزلوب، اوزلوب عفو اوتنور... مین بوڭار هیچده شبهه ایتمیم، شولای ایته‌ر.

گوهر خانم‌غه بو سوز یاڭا جان کرتکان کبك بولا، اول بو سوزلرنی کوله کوله طڭلی‌ده:

— آخ، شولای بولسه، سوزڭ درست چقسه ایدی.. دیب سویله‌نه ایدی

— البته، درست چغار، مین بونی سیڭا اوزمنڭ اون یللق تجربه‌م بله‌ن سویلیم. جنلاب‌ده عشقنڭ شوندی طولقنلری بولماسه، آڭار عشق دیب ئه‌یتوب بولمی، اول قباحت بر حیوانی مناسبت‌گنه بولا. عشقنڭ لذتی، مونه شوندی فائده‌سز قچقرشولرده بالالر کبی جلاوده، اوپکه‌له‌شولرده‌گنه بولا. بزنڭ بره‌ومزده اوزینڭ گوزه‌ل ته‌نلرینی شوندی حیوانی‌گنه بولغان بر مناسبتکه فدا ایته‌چك توگل. اول چاقده بزنڭ تڭی، آقچه اوچون اوزلرینی صاتا طورغان، خاتونلردن نی آیرمامز قالا؟ چنلاب‌ده شولای توکلمی، قرده‌شم؟ اگرده مینم سوزم درست چقماسه، یعنی نهاد سیندن عفو اوتنوب طاغی یاقنلقنی صاقلارغه طرشمی طورغان دیوانه بولسه. اول چاقده سین‌ده بیت تیك طورماسڭ؛ اوزڭنی سویمه‌گان کشینی سویوب نی بولا دیه‌رسڭ ده آندن آیرلورسڭ، قوتولورسڭ... آڭلیسڭمی، گوهر؟ اول اوپکه‌له‌سه، تیك اوپکه‌له‌ب یورسون...بر وقت عقلی باشنه کیلور ئه‌لی... حاضر سین بورچلمه...، بار، کوزلرڭنی جو، بر آز توزه‌تن‌ده، برگه‌له‌ب یلغه‌غه توشیك... کیمه‌ده یورورمز... صاف هوا آلورمز... اونته‌م، قوی اول جلاونی، جو کوزلرڭنی!

لطفیه خانم شولای دیب سویله‌نه، سویله‌نه گوهرنڭ کوز یاشی بله‌ن چلانغان بیتینی کوزینی سورتوب، باشندن یاولغینی صالدردی آنڭ یاولق آستندن کیلوب چقغان، کولته کبی قابارنقی، ماتور چاچلرینی قولی بله‌ن طوتقالاب، کوله کوله سوزنده دوام ایتدی:

— ایمش اول سینی طاشلاب کیته‌چك، بو ممکنمی صوڭ؟ بولدرا آلای اول آنی؟... بوحدلی ماتور

كافكازنڭ مانور كورنشلرى

تيبيردا .

طولقنلانوب طورغان چاچلرنى، بوندى محبتلى، جاذبه‌لى كوزلرنى، شوندى لطيف ته‌ننى اول باشقه كمدن طابار... كشى‌گه بوندى نعمت بيك تيزگنه ئله كمى اول.. اول شوندى بر ماتور يارنى قولغه ئله كتروب‌ده، بالالق ايتوب طاشلاب كيته طورغان بولسه، ديوانه بولور.. اول شونى‌ده آڭلامى طورغان بولسه، كيره‌گى‌ده يوق آنڭ...

لطفيه خانم سويله‌نه سويله‌نه آنڭ باشندن طارا- قلرينى آلوب، يومشاق قوللرى بله‌ن طوتقالاب چاچلرينى توزه‌تدى. صوڭندن آنى آقرنغنه يته‌كله‌ب، قول يووا طورغان يرگه آلوب باردى.

— يو ايندى كوزلرڭنى، مونه آنلر طاغى بيك ماتور بولوب كيته‌رلر.. . ئلى بيت برده بلوب بولمى، احتمال، سين عمر بويى شوشى ايرڭ بله‌ن طوروب قالورسڭ . آنده‌ده سينڭ بوكوزلرڭ كيره‌ك بولور.. شول چاقلى ماتورلقنى، يوقغه جلاب ئه‌ره‌م ايته‌رگه يارىمى صوڭ ؟... ديدى.

گوهر خانم بر آز اميدله‌ندى، بر آز تله‌مه‌س طورغان كشى كبى بيتينى كوزينى يودى. آندن آرى لطفيه خانم طوتوب طورغان سولگى‌گه سورتنوب، كوزگى يانينه كيلدى. اون مينوت الگه‌رى گنه جلاق، اميدسز برخاتون اورنينه، ايندى تمام چن عاشقه بولورغه لايق، جاذبه‌لى بر خانم چققان ايدى.

شوندن صوڭ آنلر تيز تيزگنه توزه‌تنوب، باشلرينه يابنوب، آق كوبه‌لەك شيكللى زونتلرينى قوللرينه آلوب، اويدن چغوب كيتديلر.

يورطدن چققاچ، يلغه بويينه، توبه‌نگه توشوب، پريستين‌ده كوتوب طورغان ايكى ايشكه كلى قايققه اوطرديلر. قايق يلغه‌نڭ يارى بويلاب آقرنغنه توبه‌نگه تابا قوزغالوب كيتدى. ياش خانملر ايكسى‌ده طن، ايكسى‌ده تيره‌ن اويغه باتقان كبى كورنه‌لر ايدى. بارا بارا قايق آناطولى كريپچلرينى اوتوب، يلغه‌نڭ آغزينه ياقنلاشقانده، بيك ماتور بر قايقده، يار بوينده، آغاچ كوله‌گه‌سنده اوطورغان، كبار عائله‌سينه منسوب ايكى خانم كورندى. لطفيه شاد بر يلمايو بله‌ن:

— شول، شول، ئه‌يتدم بيت مين سيڭه، مونده نى بولسه‌ده، براش بار... عجب، بونلر كم اوچون كيلديلر ايكان؟ نيچك آڭلارغه ايندى بونى..

گوهر خانم‌ده بر آز آبدراب:

— بونلر كملر صوڭ ؟- ديب صورادى.

— كم بولسون، جانم، طانومادڭمى؟ زهره طوتاش بله‌ن فطنت خانم ايچ...

بر آز بارغاچ قايق بيك ماتور بر كوپر آستندن اوته ايدى؛ شول چاقده گوهر كينه‌تدن گنه:

— آى، اول!... ديب قچقروب يبه‌ردى.

— كم اول؟

— اول ايچ، كم بولسون، نهاد،.. آخ، شيطان! كوره‌سڭمى آنى، اول كيفله‌نور اوچون قايا چيكلى كيلگان، ئه سين نيلر سويلى ايدڭ . .

هم واقعاده قارشودن عادى‌گنه بر كيمه‌گه اوطو- رغان، گوزه‌ل، قايغولى، اويغه باتقان صمان بر يكت كيله ايدى.

لطفيه خانم آنڭ موڭلى قيافتندن شوندوق اشنى سيزنوب آلدى‌ده، گوهرگه قاراب:

— يوق، ئلى، سين ئلك آنڭ قيافتينه قاراده، آندن آرى آچولانورسڭ... قاراچى، ياندن او- تكان خاتونلرغه بر كوز صالديمى! بونده كيلونى سو- يله‌سه‌ڭ، سين‌ده كيلدڭ، كم بله، احتمال، اول‌ده سينڭ كبى كوڭلنى يوواتور اوچون، يوره‌ك ئه‌رنووينى باصار اوچون كيلگاندر...

شول چاقده ايكى قايق بر برينه تمام ياقنلاشدى، نهاد افندى بو قايقده‌غى گوهر خانم نى كوروبله‌ن بتو- نله‌ى قاوشاب كيتدى. گوهرگه شول چيكلى قايغولى، شول چيكلى اوزلگان بر قيافت بله‌ن قارادى، كه گوهر اوزى‌ده بونى كورگاچ، لطفيه‌نڭ سوزى درست چققا نينه تمام اشاندى.

لطفية خانم‌ده بتونله‌ى شاد بر قيافت بله‌ن:

— كوردڭمى، گوزه‌لم! سوزم درست چقما- ديمى؟ ديدى.

ايندى بونلر ايكيسى‌ده بختلى، ايكسى‌ده شاد ايدى لطفيه خانم اوزينڭ تجربه‌سى بله‌ن سويله‌گان سوزى درست چققانغه، گوهر خانم اوزينڭ سويگانندن آير- لو خوفى بله‌ن نيشله‌رگه بلمى طورغانده، آندن همان آيرلماغانده، همان سويولگانينى بلگانگه، شاد هم بختلى ايدى.

طوتقونلر بختی.

بر لوحه.

محرری: آ. اسڤیرسکی — مترجمی: س: سونچه‌له‌ی.

ایرته بله‌ن، یازغی قویاشنڭ آلتون شه‌وله‌لری زندان ته‌ره‌زه‌لرندن کرو بله‌ن، بار طوتقونلر بر کشی کبی برگه ده‌رره‌و یوقودن قالقدیلر.

بر طوتقون تیمر چلته‌رلی ته‌ره‌زه‌گه آصلنوب طشقه قارادیده:

— طوغانلر، طوغانلر! قارلغاچ کیلگان! - دیب قچقردی.

— آلدالاما!

— بالله مونه! اوزم کوردم!

شول وقت طوتقونلر اوزلریده قارلغاچ چیلداوینی ایشتدیلر. بر آق کوکره‌کلی قارلغاچ ته‌ره‌زه طورسنده اوچونغالادی‌ده، تیمر چلته‌رگه قوندی، هم بورنی بله‌ن قاناتی آرالرینی قازوب توزه‌تنه باشلادی.

طوتقونلر شاق قاتدیلر. قرق کشینڭ کوز قاراشی فقط شوشی قارلغاچده ایدی. بو قرق پار، یاش طولی کوزلر، قوشقه: «قای ایللردن اوچوب کیلدڭ ماتور قوش، ایسه‌ن کیلدڭمی جان کیسه‌کمز، بزنی صاغنوب کیلگانسڭدر ئلی کوز نورمز!» دیگان شیکللی کورکام قاراش بله‌ن قاریلر ایدی.

بر طوتقون آراده‌غی طنلقنی بوزوب:

— یوق طوغانلر، بو بولای یارامی! بزگه بر آز هوا ایسنه‌رگه کیره‌ك، رخصت صوریسی ایدی! آندن نی بولا صوڭ! بو کون اوزی آطنه کون، اوزاقلامی طاغی به‌یره‌مده یته‌ر، ئه بزگه ایر کنله‌ب هوا آلورغه‌ده بیرمیلر. صاف هواسز، بونده، بز مسکینلرگه چروب ئوله‌رگه گنه قالا! ئه‌یده‌ڭز طشقه چغارغه اوتنیك!

بار طوتقونلر بر یولی:

— چغارغه، ایشك آلدینه چغارغه! — دیب، ساولاشدیلر.

ایشك ته‌ره‌زه‌سینه بر صاقچی کیلوب:

— ئه‌ی، سز! نیشله‌ب شاولیسز؟ — دیب آچولانوب قچقردی.

تگیلر صوراولرنده دوام ایتدیلر:

— بزنڭ طشقه چغاسی کیله! بار — باشلقغه ئه‌یت!..

— نیتکه‌ن اول وقتلی وقتسز طشقه چغو! رخصت یوق!

— بار — دیلر سیڭا، باشلقنی چاقروب کیتر! صاقچی کیتدی. بر اون مینوتدن افیته‌ر بله‌ن زندان باشلغی کیلدی‌ده سوز باشلادی:

— نیگه سز آلای باشباشتاقلاناسز؟

— یوق، تقصیر، بز باشباشتاقلانمیز، تیك بزنی — همه‌مزنی، بره‌ر ساعتکه گنه طشقه — هوا ایسنه‌رگه گنه چغارماسسزمی — دیب گنه اوتنه‌کچی ایدك. صاف هواغه، کوکنی قارارغه‌غنه چقماقچی ایدك! بیت یاز یتدی! تقصیر... جان اومستا... کوڭللر حسرتلی... به‌یره‌م حقینه‌غنه چغارڭز.. بز سزنڭ اوچون خیردعا قیلورمز!

— ئه، سز شایارماسسزمی؟ قویمالرغه منگاله‌مه‌سسزمی صوڭ؟

— یوق! الله صاقلاسون! نیشله‌ب!

زندان باشلغی صاقچیغه:

— آنلرنی چغر! — دیدی.

براوقدن زندان ایشك آلدی طوتقونلر بله‌ن طولدی. آنلر طشده — بارسی‌ده یوغاریغه — کوککه صقلانوب، صقلانوب قاراناالر ایدی. چونکه آنلرنڭ، شول یه‌ملی کوك یوزینی کوبدن بیرلی کورگانلری یوق ایدی.

آرادن برسی:

— طوغانلر! مین قوڭغز طابدم، قوڭغز! — دیب قچقردی. بارسی‌ده:

— قایده، قایده? — دیب جیلشدیلر.

تگیسی ینه‌دن سوز باشلاب:

— مونه، مین سزگه آڭلاتیم: یوریم — یوریم، قاراسام بو طاش یاننده نیدر سلکنه. بو نیندی مخلوق ایکان دیب قاراسام - قوڭغز! میقلرینی بورغالاب، سلکتوب یاتا!

طوتقونلر قوڭزغه قزقسندیلرده، یاخشیلاب قارادیلر. اوزینه تورلی تورلی ماتور اسملر قوشدیلر، حتی آنی طویدرماقچیده بولدیلر.

شوندن صوڭ طوتقارلر قارلغاچ قاری باشلادیلر. ایشك آلدینه اوچوب توشکان بر چیچقنی کوروب بایتاق قواندیلر.

قویاش همان بوغاری کوته‌رله. هوانی یلتا،

زندان ایشك آلدینی نورلری بلەن سویە، طوتقونلرنڭ حسرتلی كوزلرینی اوبوب قاماشدرا ایدی.

طوتقونلرنڭ سوینولرینڭ چیگی یوق ایدی: آنلر یە یرگە یاتالر، یە بوكرشەلر، یە سیكرشەلر، طاغی یرگە یاتالر، كورەشەلر، كولوشەلر، موڭلابقنە طوتقونلر جرینی جرلیلر؛ بربرسینی یەملی یازنڭ یتووی بلەن، قوشلرنڭ كیلووی بلەن، برنچی مرتبە هواغە چغولری بلەن قتلاشالر ایدی.

مسكین طوتقونلر شول چیكلی سویونشكانلر، شول قدر راحتلەنشكانلر، كە: اوستلرینە قاراساڭ — تمام ایركگە چغارلغانلر — دیب اویلارسڭ!..

یاربم! آدم بالاسینە نیندی آز بخت یتە! كور ایندی: مسكینكەیلرگە طشقە چغوب كوك یوزینگە كورورگە رخصت بیرگانلر — آنلر نیندی بختلی، نیندی شاد! ئەیتورسڭلە آنلردن‌دە سعادتلی كشی بتون دنیاڭدە یوق!

بوندن آری «دنیادە بخت یوق» دیەرگە ممكنمی صوڭ ایندی، ئەیتڭز زنهار؟

مربیه [*]

محرری: حسین رحمی. || مترجمی: ع. آورغازی.

IX

شمعی یورتقە تابا قایتوب كیتكاچ عمجەبك بلەن صدری بیك اوزاق شول آغاچ توبندە سویلەشوب اوطوردیلر. سویلەشكان صایون صدری‌نڭ آچووی آرتا شمعی‌دن كورگان حقارتنی كوتەرە آلماسلق درجەگە كیلوب یتە ایدی.

صدری شول كوننی‌اوك ملاحتنی آیروب دهری افندی‌نڭ یورطندن چغارغە تلی ایدی. اول اوزینڭ چغووینە نرسەلر سبب بولغاننی برەم برەم دهری افندی‌گە سویلەرگە اویلی ایدی. منە شوشی اشلردن صوڭ شمعی‌دن بیك یاخشیلاب اوچ آلورغە ایسەبلی ایدی. عمجەبك صدری‌نڭ بو فكرلرینی ایشتكاچ «قولڭدن كیلسە قارا ئەرەم یەرمە!» دیسكنە طورا ایدی.

صدری بلەن عمجەبك شولای هر نرسەنی اوزلری تلەگانچەگنە اشلەرگە اویلاب طورغاندە آغاچلر آراسندن بشیر اسملی بەلەكەی خدمتچی مالایی كیلوب چقدی. هر ایكیسینە بیك عجلەنوب قاراغاندن‌صوڭ اوزینڭ آق تشلارینی كورسەتوب:

— ئەیدە، تیزرەك بولڭز... حاضر سزنی افندی چاقرا... بر مینوتدە طورماسونلر دیدی — دیب دهری‌نڭ چاقرغانلغینی آڭلاتدی.

بشیرنڭ بو سوزلرینی ایشتكاندن صوڭ عمجەبك بلەن صدری بیك اوزاق بر برسینە قاراب طوردیلر. آنلر جلارغەدە كولەرگەدە بلمیلر ایدی. دهری افندی‌نڭ كوز آلدندە بوندی واتق سویەكلر، یرتق كیملر بلەن كورنودن قورقالر ایدی. آنلر بر برسینە بیك اوزاق قاراب طوردیلر. ایڭ آخردە عمجەبك بو قاراب طوروشنی بوزوب، بشیرگە قاراب:

— اوغلم بشیر!... مونە بز گیمناستیكا اویناغاندە باودن یغلوب توشوب نی اشلەدك!.... بتونلەی یارار یرلر قالمادی. سیندن یولدە بردرسی بزنڭ حقدەصوراسە، سیندە «گیمناستیكا اویناغاندە باودن یغلوب توشكەنلر دیب ئەیت» — دیدی.

بشیر كولوبرەك:

— هو، هو، هو! هی، هی، هی! ها، ها، ها!....

عمجەبك آچولانوب:

— نگە كولەسڭ؟ آحمق!...

بشیر آزراق جدیلەنە توشوب:

— نیگە كولمەسكە؟... سز آلدیسز بیت.... سز آندە گیمناستیكا اویناغاندە باو اوزیلوب توشو بلەن نیچك بوندە باقچەغە كیلوب چقدڭز؟...

عمجەبك صدری‌غە قاراب:

— گیمناستیكا اویناغاندە یغلغاچ بوندە باقچەغە نیچك كیلوب چقدڭز؟ مونە بو سؤالنی اعتبار بلەن طڭلارغە كیرەك.... بیك اورنلی سؤال بیت... یە ئلی شوڭار جواب بیروب قارا.... گیمناستیكا اویناغاندە یغلوب توشدی.... بیك یاخشی.... نیگە بو باقچەغە

[*] باشی ۳، ۴، ٦، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵ نچی صانلرده.

كيلوب چقدی ؟ . . . نی اوچون باقچه‌غه چقدی ؟ شوشی به‌له‌که‌ی گنه خدمتچی مالایینی قناعت ایته‌رلك جواب طابا آلماغاچ بز آنڭ خواجه‌سی [دهری افندی] گه نیچك جواب طابارمز ؟ . . . یه، بشیر، سین كیت ایندی . . . حاضر كیله‌لر دیگن . . . بزده حاضر قایتامز . . .

بشیر بارماقلرینی شارتلاتوب:

— توبه‌نده گیمناستیكا اویناغانده یغلوب توشدی . . . بونده باقچه‌غه كیلوب چقدی . . . . — دیب اوینی یورتقه تابا قایتوب كیتدی.

عجه‌بك بیك اوزاق اویلاغاندنصوڭ:

— صدری! بز برادرم یانینه بارغاچ اویوق آستلرمزغه ماتق جون كبی نرسه‌لر صالوب بارساق نیچك بولور ؟ باری بر بو اشنڭ آخری شول طایاق بله‌ن صوغلمیچی بتمه‌س ایندی . . .

صدری آزراق یوره‌كسنوب:

— قورقما . . قورقما قوتلورمز . . بز اوچمزده گیمناستیكا اوینار اوچون بر باوغه مندك دیورمز . . . آندنصوڭ باو اوزیلوب كیتدیده برمز اوستنه برمز یغلوب توشدك، دیورمز . . .

— بیك یاخشی . . . صوڭ گیمناستیكا اویناغانده یغلغاچ بشیر ئه‌یتمشلی نیچك بونده باقچه‌غه كیلوب چقغان بولامز صوڭ ؟ بوڭار نیچك جواب بیرورمز ؟ . . .

— آڭار جواب بیروده بیك یڭل . . گیمناستیكا اویناغانده باودن یغلوب توشكاچ بره‌ر برمز ایمگانمه‌دی میكان دیب قارارغه باقچه‌غه بارغان بولیق.

— مین صوڭ بیلمنڭ آورتقانینی باقچه‌ه چقغاچقنه بلسه‌م گه‌وده‌منڭ آورتوون بیك صوڭغنه بلگان بولامی ؟ ئه‌یده نی بولسه‌اول بولور ، الله‌غه‌طابشرام شولای‌سویله‌رمز . .

شوشی جوابنی نغتوب موافق كوروب یتگرگاچ یورتقه قایتورغه یونه‌لدیلر. عجه‌بك صدری‌نڭ جیلكه‌سینه طایانا طایاناغنه قایتا ایدی. گیمناستیكا قورالارینڭ یانندن اوزغان وقتده بر باونی یه‌كی بله‌ن كیسدیلر. اوزلگان دیب بلسونلر اوچون جبنڭ كیسلگان اوچلرینی طاراتوب سوسله‌ندردیلر. بو اشلرنی بترگاچ آزراق طازارور اوچون آشخانه یانده‌غی یلغاغه كیتدیلر.

بونلرنی كورگاچ آشچی طاغی ایشكدن باشینی چغاروب :

— الله تعالی سلامتلك بیرسون بكلر! ئلله سزنی بره‌ر حیوان تیبدیمی؟ — دیب صورادی.

عجه‌بك قوللرینی پاراخود كوبچه‌گی كبی ئه‌یله‌ندروب :

—‌ . ئه‌یتمه ایندی طوسون آغا ؟ . . یازمش! . ، . . تقدیردن اوزار حال یوق ! . . . . — دیب جواب بیردی.

آشچی عجبسنوب:

— نرسه بولدی سزگه ؟ . . سزنی طاغی نیندی تقدیر طابتادی ؟

عجه‌بك — اوچمز بردن گیمناستیكا اویناغانده باودن یغلوب توشدك. قضا . . . بر نی اشله‌رحال یوق! . . .

— ئلله ترامڤایدن یغلدڭزمی؟ شونسی‌غنه قزغراق ! . . . بونده بیت ترامڤای كرمی . . .

بشیر یوگروب كیلدی‌ده آشچی‌غه قاراب:

— یوق طوسون آغا ! . . . ترامڤایدن یغلمادیلر . . . گیمناستیكا اویناغانده باو اوزیلوب كیتدی . . . آنلر یغلوب باقچه‌غه توشدیلر . . .

آشچی آچولانوبراق :

— كیت بوندن جوله‌ر! گیمناستیكا اویناغانده باو اوزلگاچ، كشی باقچه‌غه یغلوب توشه دیمنی؟ بونلر بیت كاعزدن یاصاغان اوچرتقچ توگل؟! . . جیل اوچورماغاندر . . . ئه‌ی طوقتا ئلی مینم آشلرم نیشله‌ب بتدی ایكان ؟ . . . — دیب آشخانه‌سینه كروب كیتدی.

آشخانه‌غه كرگاچ اوزینڭ یارده‌مچیسی مالایغه :

— سین بالا قولاقلرڭنی شڭرایتوب مینم طشده سویله‌شكان سوزلرمنی طڭلاب طوراسڭ ! . . . ئه‌نه اوچاقده‌غی كیسه‌ولرگه قارا ! . . . آلغه چغوب یانالر بیت ! . . . بتون آشخانه‌نی توتون بله‌ن طوتورغانسڭ . . . توشه‌منی قورو ملاتقانسڭ . . . سبر تیزگنه شول قورو‌ملرنی . . . . [قولنده بر اوچ طوزانی بولوبده شونی طشده‌غی كشیلرگه سلكگان كبی بولوب] آی بوكری . . . مینی آلداماقچی بولا . . . گیمناستیكا اویناغانده یغلوب توشكانلر ایكان . . . مینی بلمی دی طورغاندر. مین همه‌سنیده بله‌م. بو اشلرنڭ همه‌سیده شول صاغز آغاچی‌نڭ ضرری . . . موربیه [مربیه] بو اویده طاغی اوزاغراق طورسه، سز صوغشو توگل ئوترشوب بته‌رسز ئلی . . .

یارده‌مچی مالایی - طوسون آغا ! آوزڭنی اولچه‌ب آچ . . . صاغز آغاچی دیگانڭنی ایشتسه‌لر بزنی بوگونوك بوندن قوارلر . . .

— كوب مرلداما . . ئلله میڭا عقل اویره‌تمه‌كچی بولاسڭمی؟ بوندن قوسالر ئلله اورن طابمی آبدرارمز دیب قورقاسڭمی؟

طوسون آغا بله‌ن یاردمچی مالایی آشخانه‌ده سویله‌شوب طورغان چاقده عجه‌بك بله‌ن صدری چیشمه‌ده اوزلرنچه آزراق طازارغانچی یوونغاچ دهری افندی‌نڭ یانینه كیتدیلر. یولده بارغانده عجه‌بك صدری‌غه :

— مربیه‌نڭ اسمینی سویله‌سه‌کده شمعی بزنی قینارغه تلی . . . . بو سوز مینمده آچوومنی کیتردی. حاضر تعطیل وقتی بته‌رگه بر نیچه‌گنه آطنه قالدی. اول اوزاقلامی مکتب‌که کیته‌ر . . . آندنصوڭ ایکه‌وگنه راحتله‌نوب قالورمز. هر اشمزنی بر برمز بله‌ن کیڭاشله‌شوب اشلیك . . . . حاضر مونه شونسی قیونراق، افندی بزنی نی اوچون چاقرا؟ . . . آنی آڭلارغه کیره‌ك ایدی. بو اش ایسه‌ن امانغنه اوزسه، آندنصوڭ نیچك نیچك اشله‌رگه بز ایکه‌و بلورمز . . . . باقیه‌ده نی قدر باطرلانسه‌ده بز ایکه‌و برله‌شکاچ بزگه قارشی طورا آلماس . . ئه‌یده آیاغڭنی قزوراق آطلا . . . ـ دیه ایدی.

صدری بله‌ن عمجه‌بك سویله‌شه طورغاچ ایشك آلدینه چغوب یتکانلکلرینی سیزمیده قالدیلر. کاریدور باشنده شمعی آنلرنڭ کیلولرینی کوتوب طورا ایدی. عمجه‌بك شمعی‌گه باروب یتکان کویگه بیك دوستانه‌غنه سوزگه باشلاب دهری افندی‌گه بیره‌سی جوابنی اویره‌تدی.

دهری افندی‌گه نیچك جواب بیرورگه قرار قیلوب قویغاچ ایڭ آلده عمجه‌بك، آنڭ آرطی شمعی، آنڭ ده آرطنده صدری، دهری افندی‌نڭ بولمه‌سینه کردیلر.

دهری افندی بو وقتده اوزینڭ کتبخانه‌سنده اوطرا ایدی. بولمه‌نڭ اوچ استیناسی بوینچه گاردیروبلر طوتروب کتابلر اویلگان ایدی هر محرر‌نڭ اثرلرینی آیرم بر شورلك‌گه قویوب شورلك‌نڭ اوستینه شول محررنڭ رسمی قویلغان ایدی. کتبخانه‌گی کوبره‌ك اورننی فرانسوز محررلرندن «قورنیل»، «مولیه‌ر»، «راسین»، «ڤولتر»نڭ اثرلری اشغال ایته ایدی.

کتابلردن بوش قالغان اورنلر هند، مصر، آوروپاغه مخصوص تورلی تورلی کره‌چ صاووتلر، ڤازالر؛ اوق، قالقان، قلچ کبی صوغش قورالری بله‌ن طوترلغان ایدی. بر تەرزه توبینه ایمه‌ندن یاصالغان قیمتلی یازو اوسته‌لی قویلغان ایدی. بو اوسته‌ل اوستنده آطلاسلر، کتابلر، لغاتلر، کاغزلر یاتا ایدی. شوشی اوسته‌ل یانده دهری افندی کوزلرینی اویناتقالاب اوطرا ایدی

بر نیچه مینوتقنه ئلك باطرلر کبی صوغشقان عمجه‌بك، صدری، شمعی‌لر بولمه‌گه کرگان کویگه قالترانا، درلدی باشلادیلر. بولمه‌نڭ اوڭ یاغینه کوزلرینی یورتکاچ آنلر بتونله‌ی عقللرندن شاشا یازدیلر . . . چونکه آنده‌غی اوسته‌ل یانده آنژه‌ل، نامی بله‌ن نزاهت‌گه سبق اوقتوب اوطرا ایدی.

مربیه آق کیمده، جیڭلری بله‌کلرینه قدر کوته‌رلگان، کوکره‌گیده قاراغان کشی‌نی قزقدرورلق درجه‌ده توبه‌ن آچلغان ایدی . . . . مربیه بر آیاغینی ایکنچی آیاغی اوستنه صالغان، قولی بله‌ن اوسته‌لگه طایانغان . . . بالالرنڭ سبقینی‌ده طڭلاتا، قارشوسنده سویله‌گان دهری افندی‌نڭ سوزلرینه‌ده جواب بیروب اوطرا ایدی.

اوزینڭ سویله‌گان سوزلرینه دهری افندینی اوشاندرور اوچون باشینی آلغه تابا سلکگان وقتده قاب قارا چه‌چینڭ طلمی آق بیتینه توشوب قاراب طورغان اوچ عاشقنی دیوانه‌لاندرا یازا ایدی.

دهری افندی مربیه بله‌ن بیك کیره‌کلی نرسه حقنده سویله‌گانگه کوره، کوزلرینی اویناتقالاب، آوزندن اوطلر چاچاردای بولوب قزوب سویلی ایدی. کرگان کشیلرنی شول قزولغی آرقاسنده کورمه‌دیمی، ئلله کوروبده سوزینی بوله‌سی کیلمه‌دیمی، اول همان مربیه‌گه قاراب فرانسوزچه سوزینی دوام ایتدره ایدی.

— «آندروماق» اسملی پیصانڭ ایکنچی پرده اوچنچی مجلسده اویناوچیلردن «هرمیون» Me roiyait-il de l' ail qu' il me rtov auglou-rdhui دی. حالبوکه بو سوز نحو قاعده‌سنچه یاڭلش سوز . . [یوزروغی بله‌ن اوسته‌لگه صوغوب] بیك الوغ یاڭلش . . . بیك الوغ . . . شیوه، قواعد لسانی اویلاغانده راسین‌گه iil me roit بله‌ن de l, ceil آراسینه بر dont دیگان سوزنی قویارغه کیره‌ك ایدی، یاخود بتونله‌ی dn même ail gu' il megit دیورگه کیره‌ك ایدی.

مربیه — بیك درست افندم! ئلی سزنڭ ئه‌یتکان جمله‌ڭز بتونله‌ی شیوه‌گه‌ده قاعده‌گه‌ده طوری کیله . . . راسین درستدنده بو یرده یاڭلشقان . . . لکن وزن قافیه دیگان نرسه‌لر بار بیت! . . . .

دهری افندی — [آچولانوب] آی قزم! صوڭ وزن، قافیه‌گه کیتره‌م دیب بر مصراعغه بر سوز آرتدروب یاخود کیمتوب شیوه‌نی بتونله‌ی آستینی اوستکه کیتروب صرف ونحونی بتونله‌ی آیاق آستنده طابتاو کیلشه‌می؟ . . . .

دهری افندی بله‌ن مربیه‌نڭ سویله‌شوی بر یارطی ساعت دوام ایتدی. عمجه‌بك، صدری شمعی‌لرنڭ آیاق اورا باصوب طوروب آیاقلری آورتوب بتکان ایدی. راسین‌نڭ بوندن ایکی یوزیل ئلك قیلغان خطاسینڭ جزاسینی بو کون اوزلری کورگانگه کوره آنلر راسین‌نی بتونله‌ی قینار درجه‌گه یتکانلر ایدی.

آنژه‌ل دهری‌نڭ آچولانووینی طوقتاتوردای جوابلر بیروب آزراق بحثنی یواشلاتا توشدی.

نزاهت «فابل دوفنلون»دن سبقینی قورغه باشلاب،

— Nn dzagon gaz dai⊥un tzèsozdans une rzotonde cavezne دیدی

دهری افندی آنڭ بو سوزلرینی ایشتوب:

— قرم! سین «دراغون»نڭ نرسه ایکانینی بلەسڭمی؟ اول بیت ئەکیەتلردەگنە سویلەنە طورغان بر حیوان بیت!....

دیب سوز آچوب طاغی چیرك ساعت قدر مربیه بلەن طارتشدی، بر آزدن صوڭغنه کوزینە، باصوب طورا، طورا آلجوب بتکان عمجەبك، صدری شمعیلرنی کورندی.

دهری افندی آنلرنی کورگان کویگه عمجەبك گه قاراب:

— نرسه بار طاغی؟.. نیگه کیلدڭ؟ — دیب صورادی.

عمجەبك طوریراق باصوب طوروغه طرشوب:

— چاقرغانسز بیت!... شوڭار کوره کیلدك.

— ئەی! اونوتقانمنده مین طاغی... ایو سزنی چاقرتقان ایدم بیت ئلی... سزگه بیك کیرەکلی نرسه طورسنده سویلەسم بار. [اوچیسینڭده یوزینه دقت بلەن قاراب] آزراق یاقنراق کیلوڭز...

اوچیسیدە دهری افندیگه تابا کیلدیلر. عمجەبك دیڭزگه طاشلانغان بوش میچکه کبی بر نیچه مرتبه ئەیلەنگاندنصوڭ دهری افندینڭ یانینه کیلوب یتدی.

دهری افندی کولوب:

— نرسه سین تەکەریسڭ؟ نرسه بولدی سیڭا؟.... دیدی.

عمجەبك جواب بیرورگه اویلاب قاراسەده سوزی بوغازنده طوقتالدی. بر سوزده ئەیتە آلمادی. تیك قولی بلەنگنه تەکەرمەچ ئەیلەنگان کبی بوطاب آلدی.

دهری افندی قولی بلەن شولای اوق بوطاغاچ:

— نرسه دیگان سوز اول؟ آڭلی آلمیم...

عمجەبك بوولغان کشی کبی:

— ب... ب...: بلا افندم!

دهری افندی شمعی بلەن صدریغە قاراب:

نیندی بلا طاغی؟ ئلله عمجەبكنی زحمت قاغولماسون دیوب اوشکروب آلدڭزمی؟ مسکیننڭ یوروگەده، سویلەشورگەده حالی قالماغان بیت!..

صدری — اوچیمزده اوینارغه دیوب گیمناستیکا باوینه منگان ایدك....

— عمجەبك نڭ بوکریسی آورایتوب یغلوب توشدڭزمنی؟

— یوق یغلوبتنه توشمەدك، باو اوزلدی..

— اوزلور شول!... سزنڭ کبی اوچ اوطنی بر نچکه باو نیچك کوتەرسون؟! ..ەتەلووڭزگه رحمت، عقلسزلغڭزنڭ جزاسینی کورگانسز... نیگه صوڭ بونده اوستڭزنی آلشدرمی کیلدڭز؟ بونده بیت مادمازل بار... باشقه کیمڭز یوق کشی کبی...

— بیك تیزلك بلەن چاقرغانلغڭزنی ایشتکاچ، کیلورگه آشقدق...

دهری افندی مربیەگه قاراب بر کولدیده:

— مادمازل بو باالرنی عفو ایتڭز!.... — دیدی.

مربیه — های، های، افندم!....

دهری افندی کولوبرەك:

— تیك عمجەبكنڭ گنه سویەکلری وتلغالاغان.. آی برادر! مین سینڭ گیمناستیکانی یاراتقانلغڭنی بلمی ایدم ئلی... برەر کوننی مادمازل بلەن بزگه اوزڭنڭ گیمناستیکا اوینلرڭنی کورسەتورسڭ ئلی...

عمجەبك چرایلرینی صتوب:

— بیلمنڭ آورتووی بتکاچ کورسەتورمن!....

کورەشچیلرنڭ اوچیسیده کوتکان جزانڭ بولمی قالووینه اچلرندن شادلانالر ایدی.

دهری افندی جدی طاووش بلەن:

— حاضر طڭلاڭز! مینم سزگه بیرەچك اشلرمنی نیچك نیچك اشلەرگه ایکانینی اویلاڭز... [عمجەبك گه قاراب] برادر سین اشسز بر کشی. بوندنصوڭ حرمده اشڭ یوق ایندی. سین حاضر باشقه بولمەده طورورسڭ... اشڭ بولسه حرمگەده کیرورسڭ، تیك دائمی اورنڭ باشقه بولمەده بولسون... شمعیگەده شولای اوق.. حاضر بتون نرسەلرڭزنی حرمدن باشقه بولمەگه طاشورغه قوشدم. ایکیڭزده شونده اوزڭزنڭ بولمەلرڭزده طورورسز. شمعیگەده حاضر حرمگه بتونلەی کرورگه یارامی. صدرینڭ خاتونی بولغانغه کوره اول طبیعی حرمده طورور..

دهرینڭ بو سوزلرینی ایشتکاچ عمجەبك بلەن شمعینڭ باشلرندن قاینار صو توگلگان کبی بولدی. هر ایکیسی بو اشنی مربیەنڭ حیلەسیگنه دیب قاریلر ایدی. مربیه صدری بلەن ایرکنلەب حرمده کورشور اوچون آنلرنی حرمدن قودرتقاندر، دیب اویلیلر ایدی. حتی دهری افندی سوزینی بترگاچ آنژەل بلەن صدرینڭ یلمایشقانلقلرینده سیزدیلر. دهرینڭ قوشقانینی طڭلامیچی طوری کیلمی... شوڭار کورەده عمجەبك بلەن شمعی اوزلرینڭ یازمشلرینه بوی صنماقچی بولدیلر. شولایده شمعی اچندن: «مین بونی بولایغنه قالدرمام، هر ایکیڭز [آنژەل بلەن صدری] نیده. شونڭ اوچون واتارمن» دیب اویلاب قویدی.

[بتمەدی]

تاتار خرافاتی[*]

بر صودن یه بولماسه برچیشمه‌دن، بر قویودن یاكا باشلاب صو آلا باشلاغانده‌ده. یه بولماسه برصودن ایك الوك طابقراچووك بولسه‌ده صوایه‌لرینك كوكلن طابارغه تیوش. بونك اوچون ایر كشی بولسه صاقالندن بر توك یولقوب خاتون بولسه طولومندن بر چه‌چ یولقوب شول صوغه طاشلارغه كیره‌ك.

صو باباسی بر تیره یاق صولارینك ایك زورسنده‌غنه. ایك تیره‌ن یرنده‌گنه طوروب شول تیره‌ده‌گی صولارنك بارینه‌ده باش بولوب طورا؛ شول تیره یاق صولارینك، بارینه‌ده بیوروق طاراتوبقنه طورا. اول ایندی بیك قارتایغان. بوته‌ن صوایه‌لری آنی الوغلاب‌قنه، نی قوشسه شونی اشله‌رگه كوتوب كنه طورالر. اول بیك كیره‌ك چاغنده‌غنه؛ بیك زور یوموشلرده‌غنه اشله‌رگه قاری، بیوروقلر چغارا.

صو ایه‌سی نیندی‌گنه صو بولماسون شوندا طورا، كیره‌ك كچكنه یلغابولسون، كیره‌ك چیشمه بولسون، كیره‌ك كول بولسون تیكشروب طورمی قایا ئله‌كسه شونده طورا بیره. صو ایه‌سی باباسینه برده اوشاماغان: اول آزغنه جوله‌رسمه‌ك ایتوب اش اشلی؛ آنی شوكار كوره كوب صانغه‌ده آلمیلر. اول بیك یوقغنه اشكه آچولاناده یه تیگرمه‌ن بووالارن یروب بیه‌ره، یه بولماسه بر ییرده بالقچیلرنك بالق طوتقانن كوره‌ده اول تیره‌دن بار بالقنی قووب بیه‌ره، یه بولماسه صویاقنده‌غی كشیلرنی، تراكلرنی طوتوب صو آستینه طارتاده شونده بووب اوتره.

صو ایه‌سی قای چاغنده بازارلرغه چغوب یوری؛ آنده نه‌ملی آشاملقلر، طاتلی جیمشلر صاتوب آلوب شونده آشی، آنك آقچه‌سی بیك كوب دی.

صوایه‌سی بیك آكغرا بولا ایكان. اول برنرسه‌نی‌ده آبایلاب، بتره آلمی دی. بر طابقر بر آغای صو یاننده آشاب اچوب جال ایته‌رگه اوطرغان‌ده چاباتالرن چیشوب قاغوب قویغانده قاشینوب اوطرا ایكان؛ صودان صو ایه‌سی كیلوب چقغان. نی اشله‌ب اوطراسك آغای دیگان. آغای ئه‌یتكان: «قومدن آرقان ایشوب اوطرام» دیگان. صو ایه‌سی: «اول آرقان بله‌ن نی اشله‌مكچی بولاسك؟» دیگان. آغای ئه‌یتكان: «مونه شوشی كولنی كوككه آصوب قویوب كیتره‌مكچی بولامن» دیگان.

شوندن صوك صو ایه‌سی بیك قورقغان‌ده بزنك طورا طورغان اورنبزنی بتره كورمه‌سه‌نه، نی تله‌سه‌ك شونی بیره‌م، كوبمی آقچه تله‌سه‌ك شول چیكلی آقچه طابوب كیتره‌م، تیك اویابزنی‌غنه طوزدرا كورمه دیوب یالنغان. آغای ئه‌یتكان: «یارار آلایسه، مونه شوشی بورك طولغانچه آقچه كیترسه‌ك كیتره‌م، قالدرم» دیگان.

شوندن، صو ایه‌سی كول توبینه آقچه آلورغه كیتكان، آغای ایسه شول آراده بر تیره‌ن چوقور قازوب آنك اوستینه بوركینك توبه‌سن تیشوب طوتوب طورغان. صو ایه‌سی كیلوب چقغان‌ده آقچه‌نی بوركگه صالغان آقچه بوركنك توبینه‌ده یاغلماغان؛ شوندن یاكیدن كیتوب آلوب كیلوب صالغان، آلای‌ده طولماغان. ئلله نیچه طابقر توشوب توشوب چغوب آقچه صالغاچ‌قنه چوقرده بوركده طولغاچ‌قنه، صو ایه‌سی طنچلاب كول توبینه توشوب كیتكان

صو ایه‌سی بیك جوله‌رسه‌ك كه ایتوب خاتونندن كونله‌شه دی. خاتونی یه‌ش قز بولوب صو چیتینه آی یاقتیسینه چغوب آلطون طاراق بله‌ن اوزون چه‌چن طاری باشلاسه، مونه طوتونادی آچولانورغه؛ مونه طوتونادی صوداغی بار جه‌نلكلرنی قوورغه؛ مونه طوتونادی تیگرمه‌ن بووالارن یرورغه؛ شول چاغنده صو قویونغان كشینی اوچراتسه برده صو آستینه طارتوب آلوب بووب اوترمی قالمی دی. اول، خاتوننك یوزن ایرلر كوره دیوب بیك قورقادی؛ قویونا طورغان ایرلردن بیك كونله‌شه دی.

صو آناسی آی یاقتیلرنده بیك یش باصماغه چغوب چه‌چن طاراغانغه كوره آنی جش كوروب بولادی. آنك گه‌وده‌سی كشی گه‌وده‌سینه اوشاسه‌ده بیك اوك زیفا توگل: طولومی یرگه یتكان بیك اوزون؛ باشی بیك زور، اوزونچه كوزلری بیك زور، طوم قارا، آطلوب چغوب طورا، قاشلاری یوق [شوكا كوره قاشی بیك آز كشیگه‌ده صو آناسی دیلر]، كوكره‌گی بیك كیك ده آلغه بیك قالقوب طورا، ته‌نی باقرصمان قزل بولادی.

صوآناسی چیتكه چغوب چه‌چن طاراغانده كینه‌تدن كیلوب چقساك بیك قورقوب طاراغن اونوتوب صوغه جومئوب كیته ایكان شوندن، طاراغن آلوب كیتسه‌ك، تونلرنی برده یوقو بیرمی، طاراغمنی بیرسه‌نه دی دی كیلوب صوراب جوده‌ته‌دی، یاكادن شول صو چیتینه ایلتوب قویساك‌غنه طوقی‌دی. شونك اوچون ده تونله صوغه بارساك طاماق قرا قرا بارورغه كیره‌ك دی.

صو آناسی بالالر قانن ایمه‌رگه بیك یاراتادی. اول

[*] باشی ۱۳، ۱۴، ۱۵، نچی صانلرده.

قويونورغه توشكان بالالارنی آلوب كيته‌ده صو آستنده قانن ايه‌وب ئوتروب طاشلی‌دی. آڭار بالا بيرگان كشينی بيك ياراتادی. ايرلرنی اوزينه چاقروب قوناق ايته‌رگه‌ده بيك ياراتادی. برتابقر صو آناسی برتيگرمه‌نچيگه كيلگان‌ده يه بر بالا بير يه اوزڭ قوناقغه كيل ديگان‌دی. تيگرمه‌نچی بيك قورقغان‌ده بالاده بيرمه‌سكه اوزی‌ده بارماسقه اويلاغان. شوندن صو آناسی الای ايسه مين سينڭ تيگرمه‌ن بوواڭنی يروب جوده‌تورمن ديگان. تگرمه‌نچی ئه‌يتكان؛ جوده‌تسه‌ڭ جوده‌تورسڭ، مين بالا بيرمه آلميم ديگان. شوندن، صو آناسی بيك آچولانوب كيتكان. ايكنچی كونی ئلله نيچه يل نيندی زور طاشوده‌ده جرلماغان بووا ياڭغرسز نيسز، طاشوسز نيسز چاقده جرلغان‌ده كيتكان. شونده‌ن، ياڭيدن بوغانلر؛ ياڭيدن جرلغان. طاغن بوغان طاغن جرلغان. آقغنده تگرمه‌نچی بر آوچيغه آقچه بيروب بالا كيتررورگه قوشقان. آوچی اون‌بيش به‌شه‌ر بربالا آلوب كيلگان‌ده اورده‌ك ازاه‌ب يوروب بر اورده‌ك آطقان؛ شوندن بالاغه كروب آلورغه قوشقان. بالا چيشنوب كروب كيتكان. صوبيلدن‌گنه بولسه‌ده باطوب يوغالغان، ايكنچی كونی بالانڭ گه‌وده‌سن ئلله قايدن يراقدن صو آستندن طابوب آلغانلر.

مونه شوندن‌صوڭ صو آناسی تگرمه‌نچيگه كيلوب ايگولك كور ديگان؛ اوزينه قوناقغه چاقرغان. تگرمه‌نچی باش طارتقان. شوندن صو آناسی كونينه اوتزار يكرمی‌شه‌ر طابقر كيلوب چاقرا باشلاغاچ تگرمه‌نچی بارورغه كونگان، شوندن صو آناسی صوغه ياقن يتكاچ تگرمه‌نچيگه كوزن يومارغه قوشقان، تيگرمه‌نچی كوزن يومغان، كوبده اوته‌گان كوزن آچارغه قوشقان. كوزن آچوب قاراسه صو آستنده پيالادن ياصاغان اويده بولغانن كورگان. اوی خانلار سراينه اوشاش بيزه‌لگان ايكان. صو آناسی شوندن صوڭ نی تله‌سه شونڭ بله‌ن صيلاب اوزاتوب يبه‌رگان.

[طابلسه طاغی بولور].

بلطر.

جيينتق.

وقتلی طلاق — آمريقاده بريتر اسملی برحاكم «وقتلی طلاق» مسئله‌سينی حل ايتدی. بو كونلرده چيكاگونڭ بر خاتونی ايرندن زارلانوب، طلاق صوراب اشنی حكمگه بيرگان. مذكور حاكم هركمنڭ تعجبينه قارشی، خاتونغه ايرندن فقط بيش‌گه يل آيرلوب طورورغه. بو مدت طولو بله‌ن ياڭادن ايری بله‌ن طورا باشلارغه حكم ايتكان. نكاح ياڭارتوب يورورگه حاجت يوق...

آمريقانڭ بنی بشرگه محبت ايتوچيلری كوبدندن بيرلی، كيلوشمه‌گانده برنيگه‌ده بورچلی ايتمی طورغان «صناو اوچون‌گه اويله‌نو» نی ديمه‌ب يورسه‌لرده، «وقتلی طلاق» نی اويلاب چغارغانلری يوق ايدی..

بوده ترقی!..

ياپونلرنڭ اوزون عمر كيچرورگه تدبيرلری:

١ — ايرته طورو، ايرته ياتو.

٢ — آچق ته‌ره‌زلی، بتونله‌ی قاراڭغی بولمه‌ده آلتی-يدی ساعت يوقو.

٣ — وقتی ممكن قدر آچق هواده اوتكه‌رو.

٤ — كونده بر مرتبه‌دنده آرتق ايت آشاماو.

٥ — چای هم كوفينی آز اچو. ايسرتكچ اچمه‌و، ته‌مه‌كی طارتماو.

٦ — هر كون ايرته بله‌ن اسسی ڤاننا آلو.

٧ — يفه‌ك كيم كيمه‌و.

٨ — آطنه‌سينه بر كون برده اشله‌مه‌و، حتی برده اوقوماو هم يازماو

٩ — طورا طورغان بولمه‌نی اسسی ايتمه‌و.

١٠ — ياشاو بله‌ن طوزا بارغان اعضانی اوزينه مناسب آشلر بله‌ن رزقلاندرو.

هواده اوچونڭ حسابی — 1908 نچی يلده بتون دنياده‌غی آيروپلانلر، آيروستاتلر 7 مڭ چاقرم مسافه‌نی اوچقانلر. اول يلده باری برگنه هلاكت بولغان. 1909 نچی يلده‌غی اوچونڭ مسافه‌سی 189 مڭ چاقرمغه يتكان، 4 هلاكت بولغان. 1910 نچی يلده دنيانڭ هوا ماشينالری 4 ميليون 200 مڭ چاقرم مسافه‌نی حركت ايتكانلر، هلاكت 29 غه يتكان. 1911 نچی يل‌نڭ مسافه‌سی 11 ميليون 800 مڭ چاقرم بولوب، هلاكت 50 گه قدر منگان. 1912 نچی يل هواده اوچو 94 ميليون چاقرمغه قدر ترقی ايتوب هلاكت‌ده 125 كه كوته‌رلگان.

كينيماتوگراف تاريخى — بو يل كينيماتوگرافنڭ دنياغه چقغانينه 35 يل طولادر. بوندن چيرك عصر ئلوك مشهور مخترع ئەديسسون آمريقاده چيكاغو شهرندەگى ۋيستافكەده اوزينڭ اختراغى كينيماتوگرافنى تجربه قيلوب كورسەتمشدر. شولاى بولسەده كينيماتوگراف اوزينڭ توب تاريخينى اوتكان عصرنڭ ٤٥ نچى يللر آخرندن آلادر. كينيماتوگرافنڭ وجودگه چغوينڭ توب فكرى آفستريادە عسكرى مكتبده حكمت طبيعه معلمى گينيرال ريتر - فون - اوكاريوس‌دن چقمشدر. اول شاگردلرينه استروبسكوپ قورالى بلەن حكمتدن درس بيرگان وقتده، ديوارده حركت ايته طورغان جانلى، رسم كورسەتو اوينه كيلوب شوڭار بر تورلى موفق‌ده بولمش. آنڭ بو اختراغندن پاتى، برادران ليومير هم ليون اسملى ذاتلر قائده‌لنوب 1896 نچى يلده مخصوص آپاراتلر وجودكه كيتورگانلر، صوڭره پاريژ شهرنده پاتى برادرلرى كينيماتوگراف فابريقەسى آچقانلر.

كينيماتوگرافنڭ روسيه‌گه كيلوب كرووينده عجبدن خالى توگل. بوندن بيش‌گنه يل ئلوك تياترسمان بولوب بورناغان گينيماتوگرافلر، آوروپاغه چاغشدروب قاراغانده بيك آقرنلق بلەن‌گنه ترقى ايته‌لر. بتون روسيه‌ده، سيارلرينى‌ده حسابقه آلغانده مڭ يارم - ايكى مڭ قدر كينيماتوگراف بارلغى حسابلانا. بوندن اوچ يل ئلوك پتربورغده 26 كينيماتوگراف بار ايدى، حاضر ايسه آنڭ صانى 150 گه يتكان.

روسيه‌ده كينيماتوگرافلرنڭ صانى تيزلك بلەن آرتسه‌ده، غرب بلەن چاغشدروب قاراغانده كوب آرتده قالغانلق كورنه. ايڭ صوڭغى انگليز غزته‌سندن برينڭ خبرينه كوره، بو كونده فرانسيه‌ده 1200، انگليه‌ده 6000 كينيماتوگراف بار. دنيانڭ بتونلەينى بو طوغروده آمريقا زور آطلاب اوزوب كيتكان. حاضرده آمريقاده 30000 قدر كينيماتوگراف بار. بو حسابدن آنده‌غى ايكى مڭ يارم كشى‌گه بر كينيماتوگراف توشه. آمريقانڭ چيكاغو شهرنده‌گنه 5000 دن آرتغراق كينيماتوگراف بارلغينى يازالر.

نيچك آشارغه - اچارگه كيرەك؟ ريم شهرنده گراد اسملى حفظ صحت قاعده‌لرينه اشنا بر ذات‌تو به‌ندگى 13 تورلى شرطلرغه رعايه ايتكانده آشاو - اچونڭ فائده‌لى بولاچاغينى اقرار ايته:

١ - ممكن قدر بر بيلگوله‌نوب قويلغان ساعتده‌گنه آشارغه كيرەك.

٢ - سلامتلگى اورطه كشيارگه باكه ناچار هضمليلرغه آچقغاچ‌غنه آشارغه تييش. آشاغانده آز آز هم جيشرەك آشالسون.

٣ - آشاغانده آقرنلق بلەن، هر لقمه‌نى ياخشيلاب چايناب يوتارغه كيرەك.

٤ - جلى آش آلدندن هم صوڭندن صالقون نرسه اچمه‌سكه.

٥ - آش قازانى قايناب سڭدرور اوچون بر آشاغاندن صوڭ ٣-٤ ساعت آشامى طورورغه تييش،

٦ - آشدن صوڭ بر مقدار قاتى ايكمك كيسه‌گى قابقالارغه كيرەك. بونڭ آش سڭدرورگه فائده‌سى كوب هم تشلرنى‌ده تش پاراشوكلرندن ياخشيراق ايتوب آرولى.

٧ - آچولى، كيفسز كويى هم يوروب طالچقغان حالده آش آشارغه اوطورماسقه كيرەك

٨ - آش يانده اوقودن هم بر‌ەر نرسه‌گه ذهن صرف ايتودن صاقلانورغه تييش.

٩ — ممكن قدر شاد كوڭللى، آچق طبيعتلى كشيلر يانده اوطروب آشارغه طرشورغه هم آنلر بلەن كوڭل آچارلق سوزلرگنه سويله‌شورگه كيرەك.

١٠ — آشاغاندن صوڭ وقارنى جويماسقه، قاتى حركتلرده بولماسقه تييش.

١١ — آشاغانده آچلقنى‌غنه باصارلق آشارغه، طويغانچى آشاماسقه لازم.

١٢ — يارانماغان نعمتلرنى آشاماسقه كيرەك.

١٣ — آشاغانچى، آشاغان وقتده هم آشاغاندن صوڭ قچقرش - طالاشدن طيلوب طورورغه كيرەك، بو بيك ضررلى.

مندرجه‌سى: بەيرەم [شعر]، واقف جلال. — محبت [نثر]، م. حنفى — بر منظره، عياض اسحاقى — چيتن مسئله (شعر) آق باباى — عشق دولقنلرى [حكايه]، محمد رؤف — طوتقونلر بختى، آ. اسۋيراسكى — مربيه [رومان، دوامى] م. رحمى — تاتار حرافاتى، بلطر — جيئتق.

رسملر: ماقتانورلق تاتار قزلرى بالقان صوغشنده «هلال احمر» شفاخانه‌سنده ياردمله‌شكان طوتاشلرمز — «هلال احمر» شفاخانه‌سنده مجروحلر آراسنده. — كافكازنڭ ماتور كورنشلرندن — تيبردا.

ناشر ومحرر: احمد گراى حسنى.

١١ نچی صان مندرجه‌سی: شادلق (شعر)، واقف جلال — مربیه (رومان دوامی)، ح. رحمی — صولغان چه‌چه‌كلر (مشور شعر)، قاسم عرفانف — كونچیلك (فنی مقاله)، مترجمی س. رحمنقلی — یه‌ش ادبیاتمزده «یه‌ش یوره‌كلر» (تنقید)، ع. عزیز — شرق قلوبنده تیاتر وموزیكه موسمینك یكونی، ع. كرم — جیینتق.

رسملر: یوسف آقچورا اوغلی — آق قوش كولی — دین غیرتی.

———

١٢ نچی صان مندرجه‌سی: سوداگرلك (شعر)، بدرالدین كیلاچی — مربیه (رومان داومی)، ح. رحمی — طنچلق (حكایه)، مترجمی ش شیرین — عقل هم قلب (روح علمندن بر لوحه)، گ. الیاس — «آلا طاو» بویلرنده ع. ر. — سعید رمیف شعرلری طوغرسنده، ع. عزیز — جیینتق.

رسملر: طنوق كول — یاز باشی — بدوی قزی.

———

١٣ نچی صان: امید — عمر [شعر]، واقف جلال مربیه [رومان دوامی]، ح، رحمی — حان‌مسجدنده [خیال]، ع رحیم — یاشلر بله‌ن مصاحبه [فنی]، مترجمی: س. رحمنقلی — تاتار خرافاتی. بلطر.

رسملر: اسماعیل بك غصپرینسكی — خیال دریاسنده — ایركه قز.

———

١٤ نچی صان: آرزو [شعر] واقف جلال — .

مربیه [رومان دوامی] ح. رحمی — حنیفه [كافكاز حكایه‌سی] مترجمی: گ. الیاس — هوالی چه‌چه‌ك [حكایه] شرین تاتار خرافاتی، بلطر — جیینتق.

رسملر: قشقی منظره — ملایملك — استامبولده دارالفنون بناسنده مملكتنی قوتقارو حقنده مشاوره اوچون برنچی مرتبه تورك خانملرینڭ كونگریسی.

———

١٥ نچی صان: ئلله كم... [شعر]، س. سونچه‌له‌ی چیشمه هم جلان [نثر]، م. حنفی — مربیه [رومان دوامی]، ح رحمی — حنیفه [حكایه، تمامی]، ب. طوغانف — تاتار خرافاتی [دوامی]، بلطر — یالقاولق، ع. آلپارف — یاڭا كتابلر، نوطه دفتری.

رسملر: ادرنه شهرنده سلطان سلیم جامعینڭ طشقی هم اچكی كورنشلری.

———

١٦ نچی صان: به‌یره‌م [شعر]، واقف جلال. — محبت [نثر]، م. حنفی — بر منظره، عیاض اسحاقی — چیتن مسئله (شعر) آق بابای — عشق دولقنلری [حكایه]، محمد رؤف — طوتقونلر بختی، آ. اسؤیراسكی — مربیه [رومان، دوامی]، م. رحمی — تاتار حرافاتی، بلطر — جیینتق.

رسملر: ماقتانورلق تاتار قزلری. بالقان صوغشنده «هلال احمر» شفاخانه‌سنده یاردمله‌شكان طوتاشلرمز — «هلال احمر» شفاخانه‌سنده مجروحلر آراسنده. — كافكازنڭ ماتور كورنشلرندن — تیبیردا.

— «آڭ» ژورنالی‌نڭ بو چقغان صانلری هربری ١٥ تینلك بوچته ماركه‌سی برابرینه یه‌رله. —

یا ڭاغنه باصلوب چقدی:

ماندالینا اوچون نوطه دفتری عطاء الاسحاقی.

(صیفرنی هم نوطنی سیستیمده)

بو «نوطه دفتری» قزانده خاریطونف مطبعه‌سنده صوڭ درجه‌ده اجتهاد بله‌ن تاتارلرده ئه‌لیگه‌چه مثلی بولماغان درجه‌ده نفیس وگوزه‌ل ایتوب اشله‌تلدی.

بو نوطه دفتری زور قولده غایت نفیس كاغدده، طشینه بر نیچه تورلی بویاو بله‌ن، قولینه ماندالینه توتقان تاتار قزی ترسیم ایتلدی.

بو نوطه دفترنده همه تعلیمات، بیك كوب رسملر بله‌ن، مفصل، تاتارچه آچق ایتوب آڭلاتلدی؛ نوطه حقنده بیك كوب معلومات، یكرمیدن آرتق تاتار كویلری درج ایتلدی.

بو نوطه دفتری بله‌ن موزیكه‌دن هیچ‌ده خبری بولماغان كشیلرده ماندالینا اوینارغه بیك تیز اویره‌نه آلاچاغینه قطعیا كفیلمز.

كوبله‌ب آلوچیلرغه اسكیدكه. بهاسی: ١ صوم ٢٠ تین، پوچته ایله ١ صوم ٣٠ تین.

مراجعت اوچون آدریس: Казань, „ГАСРЪ"

Годъ изданія I, № 16. | „АНГЪ“ | 20 Августъ 1913 г.

JOURNAL „ANG“ KAZAN.

Художественно-Литературный, Общественно-Политическій, Научно-Популярный, Иллюстрированный журналъ.

ИЗДАНІЕ АХМЕДЪ-ГАРЕЯ ХАСАНОВА

عصر کتبخانه‌سی

صاحب ومؤسسلری:

احمدگرای حسنی وشرکاسی

قزانده مسکه‌واسکی اورامده.

کتبخانه‌مزده روسیه‌ده باصلغان مسلمان کتابلرینك هر قایوسی موجوددر. کتبخانه‌ده بولماغان کتابلرنی آلوب یه‌رورگه ممکن. صوراتلغان کتابلرغه صومینه ۲۵ تین زاداتکه آلدن کوندرلورگه تییش. زاداتکه‌سز کتاب نالوژ ایتوب یه‌رلمی. بر صومدنده کیم کتاب نالوژ ایتلمی. اوز نشریاتمزنی صاتار اوچون کوبله‌ب آلوچیلرغه‌لازم مقدارده اسکیدکه. نسیه‌گه کتاب یه‌رلمی.

خط وتیلیگراما اوچون آدریس:

Казань. Издательству „ГАСРЪ“.

„عصر کتبخانه‌سی“ نك دوام وترقیسی اوچون معنا یاردملری تیگان محررلرنی، مشتریلرنی همه‌سینی‌ده روزه عیدی ایله اخلاصدن تبریک ایتوب قالامز.

عصر کتبخانه‌سی مؤسسلری:

احمد گرای حسنی.

زینب حسنیه.

عبدالرحمن رحمة اللین.

Редакторъ - Издатель: Ахмедъ-Гарей Хасановъ.

Тип. „Миллятъ“ Казань 1913.